

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ΄.-φύλ. 16 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 20 ΤΟΥ ΤΡΥΓΗΤΗ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 597

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

Τὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» μεταφεροῦνται ἐπὶ τὴν ὁδὸ ΠΡΑΞΙΤΕΛΗ ἀριθ. 29 (ἐπάνω πάτωμα) κ' ἐνεε, παρκαλοῦμε, νὰ μᾶς στέλνουνται δῶ κ' ἐμπρός τῶν γράμματα κ' οἱ ἐφημερίδες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Κριτικά σημειώματα.
ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. In articulo mortis.
ΝΑΗΟΛ, ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ. Κραυγή!
ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΓΓΑΔ. Ἡ μπαλλάδα τῆς φυλακῆς τοῦ Ρίντιγγ (συνέχεια).
Γ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ. Ἀπὸ τῆς «Cantilènes» τοῦ Μορέας (Νυκτερινό).
Γ. ΣΚΑΗΡΟΥ. Ἀπόσπασμα ἀπὸ «Τὸ κοινωνικὸ μᾶς ζήτημα» (τέλος).
Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ. Λιουρνιτώματα ὄνειρα (τέλος).
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Πλαί ἐπὶ τὴν ἀγάπη (συνέχεια).
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Κώστας Παρορίτης «ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΔΙ» κοινωνικὸ ρομάντζο. Ἀθήνα 1916.

Τὸ καινούριο ἔργο τοῦ Παρορίτη ποὺ κομματιαστὰ τυπώθηκε ὀλίγον ἔμπροσθεν τοῦ «Νουμά», κυκλοφόρησε τὶς τελευταῖες αὐτὲς μέρες σὲ βιβλίον. Τὴ γραμμὴ ποὺ μᾶς φανέρωσε ὁ συγγραφεὺς μὲ τὸ προσηγορικὸν τοῦ ρομάντζου «Στὸ Ἄλμπουργ», τὴν ξαναβρίσκουμε δῶ πρὸς ἀδρῆ, πρὸ φωτεινῆς, πρὸ βαθιοχαραγμένης. Κάτω ἀπὸ τὴν ξερῆ, τὴν ρεαλιστικὴν περιγραφὴν, ἕνας σκεπτικισμὸς πλούσιος ἀναδεύει. Συχνὰ μᾶς κρούει ἕνα κρυμμένο γέλιο ἀνακτεμένο μὲ τὸ σαρκασμὸν τοῦ ἀνθρώπου ποὺ βλέπει τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὑποταχτικὰ τῆς μετακλιτικῆς, μὲς ἐπὶ τὴν τραγικότητα ποὺ αἰσθάνεται ἢ ψυχῆν τοῦ ἀγγιζόντός τα.

Ὁ Ἀλέξης, ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ ἰδεολόγου, τὸ «μεγάλον παιδί», εἶναι ἀνήμπορος νὰ λυγίσῃ τὸ χαραχτήρα του καὶ νὰ γείρῃ τὴν πίστην του ἐπὶ τὸν νόμον τῆς ἀνάγκης γιὰ τὴ ζωὴν, ὅπως γύρω του εἰς συνθήκας κ' εἰς ψεύτικας κοινωνικὰς συνθήκας τὴν ἔχουν πλάσει. Περὶ τὰ διάφορα στάδια ψυχολογικῆς, πλανιέται σὲ λογικῶς

δρόμους. Τὸν γνωρίζουμε ἐπὶ χωρὶς τοῦ ἕνα ἀπὸ δάσκαλον, μὲ ποὺ μέσα τοῦ σαλεύουν ἀγνωστὰς δίψας γιὰ ἰδανικὰ λαμπερόχρωμα. Ἡ πατριδολατρεία τοῦ φλογίζει τὰ νιάτα. Τὸν ἀπαντοῦμε ὕστερα ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν σμιγμένο μὲ μιὰ πλεονέκτητον ζωὴν ποὺ πάντα ὀνειρευόταν. Ἐπὶ τὴν καρδίαν τοῦ κρῶσεν ἢ πίστην γιὰ τὴν πατρίδα. Λαχταρᾷ τὴν καινούριον ἰδανικόν κόμουν. Ἡ λευτερίαν γιὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν καινικόν τὸν κυριεύει. Θέλει νὰ βοηθήσῃ τὸν κοινὸν ἀγῶνα, νὰ παλέψῃ. Χρεωκοπεῖ ὡς ἄτομον. Φτωχαίνει. Πουλᾷ καὶ τὸ σπίτι ἐπὶ χωρὶς τοῦ, ἀφίνοντας ἐπὶ ἕλεος τοῦ Θεοῦ τὴν γριὰ μητέρα του. Κατεβαίνει ἕνα ἕνα τὰ σκαλοπάτια. Ἀπογοητεῖται ἀπὸ τὸ Κράτος. Ἀπογοητεῖται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ τοὺς συντρόφους του. Ἀπογοητεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τὴν συνείδησίν του. Παντοῦ τὸν τριγυρίζει καταδίωξις καὶ φευτιά. Ὅλοι τὸν γελῶν καὶ τὸν κροδύνουν. Πουθενὰ μὲ γλῶσσα, πουθενὰ μὲ ἀγκαλιά, ἕνα χᾶδι. Καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀπελπισίας, σιγματισμένος ὁ Ἀλέξης ὡς ἐπαναστάτης καὶ ἀναρχικός, ἔτοιμος νὰ πῆσῃ ἐπὶ τὴν νύκτα τῆς ἐξουσίας, βρίσκει τὸ θάνατον ἀπὸ τὸ ἴδιον τοῦ τὸ χέρι, τὴν βλαστὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Πέμης, σὲ μιάν ἐρημνίαν ἀπὸ κόσμον ἐκκλησιᾶν, ποὺ καταφεύγει συντριμμένος, κάτω ἀπὸ τὰ πόδια ἑνὸς ἄλλου ὀνειροπλέκτη, τοῦ Σταυρωμένου ἐκείνου, ποὺ καὶ τὰ καρφία τοῦ ἀκόμα γίναντο γιὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ σήμερον πηγὴ ἐκμετάλλεψης τῆς ἀπὸ τὴν ἐπιτήδεον καὶ παντοδύναμην κυρίαρχην τάξιν...

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Μεγάλου παιδίου» μὲ ξεχωριστὴν ὁρμὴν γυρεύει νὰ γυρίσῃ τὸ νεοελληνικὸ μυθιστόρημα πρὸς τὸ δρόμον τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ πραγματισμὸς καὶ συγχρονισμὸς πρὸς τὴν γύρην μᾶς ζωὴν. Ἄν ἢ μπόρῃ τοῦ δὲν ἔχει τὴν θερμότητα, τὴν δύναμιν καὶ τὸ βάθος ποὺ σφραγίζουν τὰ ἔργα ξένων τρανῶν τοῦ τέτοιου εἶδους δασκάλων, τοῦτο εἶναι γιὰ τὸν τόπον μᾶς ἢ τὴν τέχνην τοῦ κοινωνικοῦ ρομάντζου, νεοχαραχτὴ ἀκόμα καὶ ἀκαλλιέργητη, δὲν ἔχει ἐπὶ χεῖρας τῆς ἔλα τὰ πλατὰ στοιχεῖα ποὺ τῆς χρειάζονται γιὰ τὸν ἀξίον δρόμον τῆς. Ὁ Παρορίτης εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκείνους, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ φέρουν ἐπὶ τὴν φῶσ τὰ τέτοια στοιχεῖα, νὰ πλάσουν καὶ νὰ δημιουργήσουν τέχνην ποὺ νὰ μπορῇ νὰ κρατήσῃ ἀψιγλὰ τὸνομά τῆς. Μέσα ἐπὶ τὸ ρομάντζον τοῦ βλέπουμε εἰκόνας χτυπητῆς, ἀφτιασίδωτες, ὁμές, ποὺ δεικνύονται ὁμως βαθιὰ γυμνάσας ἀπὸ ψυχῆν καὶ πάθος. Διαβάσουμε σελίδας, ὡς ἐκείνας γιὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Γράκων, ποὺ ταραξοῦν μὲ τὴν πρωτοτυπίαν τους. Χαίρομαστέ περιγραφῆς, χαρακτηρισμοῦ, διαλόγου, παρατήρησας ποὺ σαλεύουν ἀπὸ ζωντανίον. Ὅμως μ' ἔλ'

αυτά, τὴ γλύκα ἐκείνη, τὸ χάδι ποῦ ζητούσε ὁ Ἀλέξης ὁ ἕλι, τοῦ τῆ ζωῆ, σὰ νὰ λαχταρᾷ τώρα κ' ἡ τέχνη τοῦ Παρορίτη γιὰ νὰ τελειοποιηθῇ.

Θὰ νοιώσουνε βέβαια καὶ ἡ ἀγαπήσουν πιὸ πολὺ τὸ ρομάντζο, ὅσοι συγκινηθῆκανε τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ ἀνθρωπιστικὲς ἰδεολογίες κ' ἐνδιαφερόθηκαν γιὰ κοινωνιστικούς ἀγῶνες, ὅσοι σκύψανε νὰ μελετήσουν τὰ οικονομικὰ προβλήματα ποῦ συνταράζουν τὴν κοινωνία, ὅσοι κατεβῆκανε νὰ ἰδοῦν ἀπὸ σιμὰ τῆ ζωῆ, τῆς νέας, τῆς «τρίτης τάξης», ποῦ βροτᾷ καὶ ἀνεμίζει τὴ σημεῖα μιᾶς ἀναπόφευγης μελλοντικῆς ἐπανάστασης. Μὰ καὶ κελνοὶ ἀκόμα ποῦ θὰ κοιτάζουσε τὸ ἔργο τοῦ Παρορίτη μὲ μάτια ψυχρὰ καὶ οὐδέτερα, δὲ θὰ μπορούσανε νὰ μὴ χαιρέτιζουσε ὁ αὐτὸ μὴ προσπάθει τῆς νέας μας λογοτεχνίας γιὰ νὰ παρουσιάσῃ ἔργα οὐθητά, μὲ οὐνερα πλατιά καὶ οὐρανοῦς καινούριους. Ἔργα, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ἀποκλειστικότητα, ποῦ βασιτώντας πάντα τὸ ἰδιαιτέρῳ τους τοπικὸ χρῶμα, ν' ἀπλώνουν τὰ χέρια ζητώντας θέση σὲ μιὰ γενικώτερη, παγκόσμια νὰ ποῦμε, φιλολογία.

✱

Φῶτος Πολίτης· «ΤΣΙΜΙΣΚΗΣ» τραγωδία.

Στὸ περιοδικὸ τῆς Ἀλεξάνδρειας «Νέα Ζωή».
Τόμος X ἀριθ. 1—4.

Ἡ νεώτερη θεατρικὴ μας φιλολογία, πλημμυρισμένη ἀπὸ ἱστορικὲς τραγωδίες, καὶ μάλιστα μὲ θέματα τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Δραματογράφοι λογιστοὶ ἀπὸ τὸν Κλέωνα Ραγκιὸν ἴσα μὲ τὸν Ἀμπελὰ καὶ τὸν Καλοστόπη, θρέψανε μὲ τοὺς ἀγούρους καρποὺς τῆς κρύας Μούσας τους τὸν ἀχόρταστο καταπιῶνα τοῦ μεγάλου θηριοῦ, τοῦ δράκου τῆς καθαρεύουσας. Οἱ Λασσάνειοι, οἱ Παντελίδειοι κ' οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὰ παλιότερα χρόνια ἐπίσημοι δραματικοὶ ἀγῶνες, δαφνοστεφάνωναν ἀδιάκοπα ἔργα ποῦ ἡ στιγμή τῆς δόξας τους εἶταν ἴδια ἡ στιγμή τοῦ ἀφανισμοῦ τους. Ἔτσι στὴ νεώτερη ζύμωση τῆς λογοτεχνίας, ποῦ ἔφερε ἡ γλωσσικὴ ἀναγέννησις, ἡ ἱστορικὴ τραγωδία σιγματισμένη μὲ τὴν παράδοσή της, παραμερίστηκε σὰν κάτι λογοσοφικὸ, στείρο, κρῦο καὶ ἀψυχο. Τὴν πλάνη τούτη ἐρχεται νὰ μᾶς διαλύσῃ μὲ τὸ νεοφανέρωτο ἔργο του ὁ Φῶτος Πολίτης, ποῦ μᾶς δέχεται ποιητὴς ἀξιόλογος καὶ δέξιος τεχνίτης.

Τὸ κομμάτι τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας ποῦ πραγματεύεται στὴν τραγωδία του ἡ νεὸς δραματικὴς, τὸ μεταχειριστήκανε πρωτίτερα σὲ μᾶς ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης καὶ ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος. Κ' οἱ δύο τους ξεχωρίσανε γιὰ δυνατώτερη προσωπικότητα τὸ Νικηφόρο Φωκὰ καὶ μὲ τὸνομά του τιλοφορήσανε τὰ ἔργα τους, παρουσιάζοντας τὸν Τσιμισκὴ γι' ἀγέριστο προδότη τοῦ εὐεργέτη του. Ὅμως ὁ Πολίτης τὸν ἀνθρώπο τὸ δυνατό καὶ τὴν ἰσχυρὴ προσωπικότητα τὴ βρίσκει στὸν Τσιμισκὴ, τὸ στρατάρχη ἐκείνον, ποῦ τότε φλόγιζε βέβαια ἡ φιλοδοξία γιὰ νάνεβῃ τὸ θρόνον τῶν τραπῶν Αυτοκρατορῶν, μὰ ποῦ φιλοδοξία

τοῦ εἶτανε δημιουργημένη ἀπὸ τὴ συναίσθησις τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς ἀξίας του, δικαιολογημένη ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς πραγματικότητος. Γιατ' ἡ σύνοψη τοῦ νεο, ἡ φινέτσα τοῦ λογιτισμοῦ του, ἡ τόλμη κ' ἡ παλληκαριά του τὸν ἐσπρώχνανε ν' ἀνεβῇ ἀψηλά πατώντας γύρω του ἔλους τοὺς ἄλλους καὶ ἀκόμα νικῶντας αὐτὴ τὴ Θεοφανῶ, τὴν τρομερὴ γυναίκα, ποῦ γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τοῦ θρόνου τῆ δόξα, μεταχειριζότανε γιὰ πειρασμὸ καὶ ἀντιστολὴ τὴν πλανεύτρα τῆς ὀμορφιάς. Κι ἂν ὁ Βερναρδάκης πασιζοντας νὰ δικαιολογήσῃ τὸ διώξιμο τῆς Θεοφανῶς, φέρνει γι' ἀντίθεση τὸν Τσιμισκὴ ἐρωτημένο γλυκὰ μὲ μιὰ νέα ὀμορφὴ καὶ ταπεινὴ καλόγρια, τὴν Ἀγάθη, ὁ Πολίτης τραγικὰ μᾶς δείχνει τὸ ἐσωτερικὸ πάλημα τοῦ Τσιμισκῆ στὸ τέλος τῆς τραγωδίας, ἔταν ὑποταγμένος στὴ σκληρὴ ἀνάγκη διατάζει τὸ μάκρμα τῆς θεόμορφης Θεοφανῶς.

Μὰ ἡ πρωτοτυπία τοῦ νέου δραματογράφου, στὸ πλῆξιμο τοῦ μύθου, δὲ σταματᾷ ὡς αὐτοῦ μόνου. Μᾶς παρουσιάζει τὸν Τσιμισκὴ σὰ δεινὸ ψυχολόγο ποῦ ἔχει πῶς ἡ ἐπιβολὴ τοῦ αυτοκράτορα Νικηφόρου εἶναι τέτοια στὸ λαὸ, κ' ἡ πίστη τῶ δικῶν του τόση, ποῦ δὲ θὰ μπόρῃ μὲ τὴ συνωμοσία νὰ τοῦ πάρῃ τὴ ζωὴ, ἂν πρῶτα δὲν ἀδράξῃ σκλάβο, δὲν τοῦ σκοτώσῃ τὴν ψυχὴ. Ἔτσι στὴν τραγωδία μπάζει κάποια θέρη καὶ κάποιον βάθος καὶ κατορθώνει τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα νὰ μὴν ξετυλίγονται ψυχρὰ στὰ μάτια τοῦ θεατῆ. Θὰ μπορούσε ἴσως ἐδῶ νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς, πῶς στὸ ἀνοιγμα τῆς τραγωδίας δὲ βρίσκεται καθαρὰ κ' ἔντονα δικαιολογημένο τὸ μῖσος ποῦ ἔνωσε τοὺς συνωμότες γιὰ νὰ γίνουν ὄργανα τοῦ Τσιμισκῆ. Κι ἂν τὸ καταλαθίνουμε ἐξέβια ἀπὸ λίγους σκόρπιους στίχους καὶ ἀκόμ' ἀπὸ τὸ μεγάλο πρῶτο χορικό, τόσο σκοτεινὰ διατυπωμένο, μὰ γιὰ τὸ παίξιμο ἀπὸ τὴ σκηνή, τοῦτο δὲ θὰ εἶναι ἀρκετὸ, τὴν ὥρα μάλιστα ποῦ ὁ θεατῆς ἀνηξερῆς θὰ βρεθῇ ἄχαρνα μπροστὰ ὁ ἔτοιμη καὶ ὀργανωμένη συνωμοσία.

Κι ἔπως μέσα στὸ διάλογο φρενιζεῖ ὁ ποιητὴς τεχνικὰ νὰ μᾶς ξετυλίγει τὰ δεξασμένα κατορθώματα τοῦ Νικηφόρου, τὴν ἱστορία τῆς ἀνακήρυξής του σὲ βασιλιά, τὸ βίος τῆς Θεοφανῶς, δὲ θὰ εἶτανε ἀσκοπο ζωηρότερα καὶ καθαρότερα νὰ ξηγοῦσε τὴν αἰτία τῆς ἡθικῆς συντριβῆς τοῦ Νικηφόρου, τὴν τραγικὴ σύγκρουσις καὶ τὸ σκληρὸ μυστήριον ποῦ σπαράζουν τὰ στήθια τοῦ Τσιμισκῆ ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἐνάδαμά του στὸ θρόνον. Ἡ ἐντύπωση χρειάζεται γοργότερη, ἀμεσώτερη καὶ πιὸ χτυπητὴ σὲ εἶδη θεατρικοῦ λόγου ποῦ εἶναι γεννήματα καὶ θρέματα ποιητικὰ. Ὁ σκοπὸς μας πάντα μήπως τὸ ποιητικὸ στοιχεῖο ὑπέμετρα ὑψωθῇ καὶ θολώσῃ τὸ καθάριο νερὸ τοῦ μύθου.

Ὅμως ἔξωρ' ἀπ' αὐτὰ, χωρὶς νὰ χάνεται ὁ ποιητὴς στὸς συνειθισμένους πλατυασμένους καὶ ρητορείες, μὲ γόργη δρᾶσι καὶ ζυγασημένη φράσι, πλοῦσιζ στὸ χρωματισμὸ τῆς, μᾶς ἀνοίγει τὴν ἱστορικὴ ζουγραφία, μὲ ὅση μπερεῖ ζωὴ καὶ κίνησι, δίνοντας ἔτσι ἕναν τόνο

πραγματισμού, που άλλοι συστηματικά κοιτάζουσε να τον άποφεύγουνε στην ποίηση τή δραματική. 'Ο χαρκτηρισμός τής τότε' εποχής βγαίνει άκέρσιος μέσα από τήν ψυχή των προσώπων που μας παρουσιάζει. Μεταχειρίζεται τὸ χορὸν ἅν ἕνα καὶ μόνο πρόσωπο, που ἔχει μέρος καὶ δράση στὴν τραγωδία καὶ δὲν τονὲ βαστά ἅν τρίτο, κριτὴ καὶ ξένο στὴν ὑπόθεση, σύμφωνα με τὰ καθιερωμένα. Οἱ μετάπτωσες που ἔρχονται ἢ μιὰ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄλλη, στὸ πέρασμα τοῦ μύθου, εἶναι με πολλὴν ἰσορροπία βαλμένες, κ' ἢ σκιη τοῦ σταυρωμοῦ τοῦ Νικηφόρου ἀπὸ τὴν ἴδια του ταραγμένη συνειδηση καὶ ὁ φόνος του ἀπὸ τοὺς συνωμότες, στὴ προσταγή τοῦ Τσιμοκῆ, που πεθαίνοντας τὸν εὐλοφεῖ κιόλα, στέκεται ἀπὸ τίς πιδ δυνατές στὴ θεατρικὴ μας τέχνη. 'Ο λαός, τὲ παιχνίδι στὰ χέρια τοῦ δυνατοῦ, ἢ ἐπιπόλαιη μάζα, ζουγραφίζεται με ἄλη τὴ δυνατὴ ἀλήθεια κ' ἢ τραγικὴ φωνὴ τῆς ἀντηχεῖ ὡς τὴ σημερινὴ μας ἐποχὴ, ἐποχὴ που ἔδειξε ἄλλη μιὰ φορά, πόση δίψα ἔχει ὁ αἰώνιος λαός γιὰ νὰ πλανιέται, νὰ ὑποφέρει, νὰ πλερώνη με συφορές, θαμάζοντας ὅσους ξέρουσε νὰ χαϊδεύουσε, νὰ γελοῦνε καὶ νὰ φοβερίζουν τάνόητο παιδί.

'Ο «Τσιμοκῆς» χυμένος στὸν ἑντεκασύλλαβο στίχο, δουλεμένο με ἀξιοπαρατήρητη μαστοριά, εἶναι ὅλος γραμμένος σὲ γλώσσα δημοτικὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ποίησης. Θραυμένος, ἢ ποιητής, με σπουδὴ καὶ με γνώση, εἶδε πῶς ἢ κανονικὴ γλώσσα εἶναι ἀχώριστη ἀπὸ τὴν τέχνη τὴν ἀληθινή. Δὲ θέλησε, ἅν ἄλλους, νὰ πρωτοτυπήσῃ ἐκεῖ που δὲ χωρᾶ καμιὰ πρωτοτυπία. Δὲν ἔστρεψε σὲ συδιδασμοὺς με τὴν καθαρεύουσα, καὶ σ' ἑλευτερίες τόξα, που δὲ δείχνουν παρὰ μόνο τὸ βαθμὲ τῆς ἀδυναμίας. Ὑποταχτικός τῆς γλώσσας, κατόρθωσε νὰ ὑπατάξῃ σ' ἕνα μεγάλο μέρος τὴν τέχνη. Μὲ τὸ ἔργο του, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ἀναγεννήθηκε ἢ χαμένη γιὰ μας ἱστορικὴ τραγωδία.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

IN ARTICULO MORTIS

Τὸ φῶς τῆς λάμπας κατεδασμένο μισοφωτίζει τὸ κατάγλωμο, ἀρρωστιμένο πρόσωπο, που, ἀκουμπημένο στοῦ κρεβάτιοῦ τὸ μξιλάρι, με κλεισμένα τὰ μάτια, φαινόντανε ἤσυχο τώρα τὰ νὰ ξεκοιράζονταν ἀπὸ κάποιον ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα. Τὰ χέρια βγαλμένα ὄξω ἀπὸ τὰ σκεπάσματα τοῦ κρεβάτιοῦ, λιγνά καὶ κάτσπρα, ἔμεναν ἀκίνητα καὶ κείνα. Μιὰ πνοή, που ἀργοσάλευε τὸ στήθος τῆς, εἶναι τὸ μοναχὸ σημάδι ζωῆς στὸ σκελεθρωμένο ἐκεῖνο κουφάρι.

Στὸ προσκέφαλό τῆς κοντὰ καθισμένες ὁ ἄντρας τῆς, με τὴ θλίψη καὶ τὴν κούραση ἀπὸ τὰ τόσα ξενύχτια ζωγραφισμένα στὴ μορφὴ, δὲν ἐσάλευε ἀπὸ φόβο μὴ με τὸ παραμικρὸ κίνημά του τῆς ταραξοῖ τὸν ὕπνο. . . Καὶ περνοῦσαν μπρὲς στὰ μάτια του ὁ

λοζῶντανες οἱ εἰκόνες τοῦ περασμένου καιροῦ. Θυμόντανε τὴ Μαρία δεκάξη χρόνων, ὅταν τὴν πρωταγάπησε τὴ θυμόντανε νεοφύλα, με τὸ κάτασπρο μεταξωτὸ τῆς φόρεμα καὶ τὰ λουλούδια τῆς πορτοκάλιας στὸ κεφάλι, με χαμηλωμένα ἀπὸ ντροπὴ τὰ παρθενικά τῆς μάτια. . . Κι' ἀναμετροῦσε κατόπι τὴν ἀκράτητη συγκίνησή του, ὅταν τοῦ χάρισε τὸ πρῶτο παιδί, που σήμερα βρίσκονταν στὴν ξενιτειὰ γιὰ τίς σπουδές του, μὴν εἰξέροντας τὴ βαρειά θλίψη, που πλάκωνε αὐτὴν τὴ στιγμὴ τὸ πατρικὸ του σπῆτι. Δυὸ χρόνια κατόπι γεννήθηκε ἢ ἀκριβί, τοὺς ἄθυγατέρα, που ἔδω καὶ λίγους μῆνες εἶχε παντρευτεῖ στὰ ξένα, καὶ τέλος τὸ τρίτο καὶ στερνὸ παιδί τους, που, μάλις φάνηκε ἢ σκληρὴ ἀρρώστεια, τῶγε στείλει στοῦ ἀδερφοῦ του τὸ σπῆτι, γιὰ τὴ τέταια τοῦδωκαν συμβουλή σὲ γιαιτροί.

Κ' ἔτσι ἔμεινε ἐκεῖνος ὀλομόναχος σιμὰ στὴν ἀγαπημένη του. Ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες ἀιστάνονταν πῶς ὄλο καὶ σιμώτερα ἐξόγνωναν τὰ μαῦρα φτερούγια που ἀπλωνε γύρω τῆς ὁ θάνατος, καὶ με κόπο, με ἀγῶνα, κρατοῦσε τὰ δάκρυα τῆς θλίψης που τοῦ ἀνέβαιναν στὰ μάτια.

Ἐνα παράπονο, που ἔμοιαζε με κλάμα, ξέφυγε ἀπὸ τῆς ἀρρωστης τὸ στήθος καὶ τὴν ἔκαμε νὰ ἀνοίξῃ τὰ μάτια. Εἶδε τὸν ἄντρα τῆς κοντὰ τῆς, στὴν ἴδια θέση ὅπου τώρα τόσες μέρες τὸν ἔδλεπε καὶ πάσκιζε νὰ τοῦ χαμογελάσει. Κατόπι με χαμηλὴ φωνὴ τοῦ λέει:

«Θέλω τὸν πνευματικὸ. Μὴ μ' ἀφήσεις νὰ πεθάνω χωρὶς νὰ κοινωνήσω!»

«Θὰ γίνεις καλά, Μαρία, μὴ φοβάσαι! ὄλα θὰ περάσουν».

«Ὅχι! θέλω τὸν πακά' εἶναι ἀνάγκη, νὰ ξεμολγοῦθῶ!»

«Ἄφοῦ τὸ θέλεις. . .»

Σηκώθηκε κεινος καὶ με βῆμα κλονισμένο βγήκε ἀπὸ τὴν κάμαρα. Σὲ δυὸ δευτερόλεπτα ξαναγύρισε.

«Ἐστειλα» τῆς εἶπε «νὰ τὸν φέρουν».

Ἐκεῖνη ξανάκλεισε τὰ μάτια καὶ βαρειά σιωπὴ ξαναπλάκωσε τὴν πένθιμη κάμαρα. Μὰ σὲ λίγο τὰ ξανάνοιξε καὶ τότες ἕνας πόνος βαθύς ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό τῆς.

«Πέτρο! ὁ παπὰς ἀργεῖ καὶ γὼ αἰστάνομαι που πεθαίνω!»

«Δὲν ἔχεις ἀνάγκη, Μαρία! θάρθει».

«Ὅχι! ἀργεῖ, δὲ θὰ προφτάσει! καὶ πρέπει νὰ σ.ὀ τὸ πῶ ἐσένα. Δὲ θέλω νὰ πάω μ' αὐτὸ τὸ κρίμα στὴν ψυχὴ!»

«Κρίμα; ἐσύ; Μὴ λὲς αὐτὰ τὰ λόγια, κάνεις ἄμαρτια νὰ κατηγορεῖς τὸν ἑαυτὸ σου!»

«Ὅχι, Πέτρο! πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ ἐν ἤμουνα πάντα ἐκεῖνη που μ' ἐπίστεψες! . . . Κοντοστάθηκε μιὰ στιγμὴ κ' ἔπειτα ξανάρχισε με χαμηλότερη φωνή: «Παραστράτησα, Πέτρο. . .» καὶ με τὰ διάφανα χέρια σκέπασε τὰ μάτια γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπει.

Νεκρική χλωμάδα χύθηκε στο πρόσωπό του. «Και τὸν ἀγάπησες;» ρώτησε μὲ ἀγωνία.

«Ναι!»

«Και τὰ παιδιὰ; Τὰ παιδιὰ τὰ δύο, τὰ ὕστερα, εἶναι εὐκά τοι;»

«Δὲν ξέρω».

Ἐνας ἤχος σὰ μούγγρισμα βγήκε ἀπὸ τὸ στήθος του. Τὰ μάτια του ἔτοιμα νὰ πηδῆσουν ἀπὸ τὲς κόχες τοὺς κ' οἱ ἀνορθωμένες τοῦ κεφαλιοῦ του τρίχες μαρτυροῦσαν τὸν ἀνιστόρητο σπαράγμὸ τῆς ψυχῆς του.

Ἐσκέπασε σὰ μάτια τῆς καὶ τὸν κοίταξε. Ἐννοίωσε τότες τὸν πόνο του καὶ τὸν λυπήθηκε.

«Δὲν πιστεύεις, Πέτρο, τὰ λόγια μου! Ἦθελα νὰ δοκιμάσω τὴν ἀγάπη σου ἤθελα μ' αὐτὴν τὴν πεποίθηση νὰ πεθάνω. Μὴν πιστεύεις!»

Ἐκείνην τὴ στιγμὴ ἀκούστηκαν βήματα ὄξω ἀπὸ τὴν κάμαρα καὶ φάνηκε ἀμέσως στὸ κατώφλι ὁ παπᾶς κρατῶντας στὸ χέρι τὴν Ἁγία Κοινωνία.

«Μαρία!» ἀκούστηκε τότες βραχνὰ καὶ φοβερὴ ἡ φωνὴ τοῦ Πέτρου «ὀρκίζεσαι μπρὸς στὴν Ἁγία Κοινωνία ποῦ εἶ, τι μούπες εἶναι ψέμα;»

Ὁ παπᾶς εἶχε ζυγῶσει στὸ κρεβάτι τῆς ἑτοιμοθάνατης. Ὁ κρῦος ἰδρώτας τοῦ θανάτου ἄρχισε νὰ τὴν περιχύνει. «Μαρία, ὀρκίζεσαι, ἀπάνου στὴν Ἁγία Κοινωνία, ὀρκίζεσαι;» ἐπέμεινε ὁ Πέτρος.

Μικρὴ φωνὴ σδυμένη, ποῦ μόλις ἀκούονταν τοῦ ἀπάντησε «Ὁχι!» Ἐπεσε τότες ἐκεῖνος σωριασμένος στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ.

Ὁ Παπᾶς ἔσκυψε ἀπάνου στὴν ἄρρωστη καὶ μὲ τὸ χέρι πάσκιε νὰ τῆς ἀναγύρει τὸ κεφάλι γιὰ νὰ τὴν κοινωνήσῃ, μὰ κείνο ξανάπεσε βαρὺ στὸ πρσκέφαλο.

«Θεὸς, σχωρέσ' τὴν!» ἀκούστηκε ἐπιβλητικὴ ἡ φωνὴ τοῦ παπᾶ, ἐνῶ ἔκανε μὲ τὸ δισκοπότηρο ἀπάνου τῆς τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ.

«Θεὸς, σχωρέσ' τὴν» ἐόγγηξε σὺν ἀντίλαλῳ, μ' ἓνα ἀναφιλητὸ κ' ἐκεῖνος...

Μὰ ὁ πῶ πεθαμένος στὸ νεκρικό ἐκεῖνο δωμάτιο, εἶπυ γιὰ πάντα θὰ βασιλεύει: μὲ ἄγρια θλίψη, δὲν ἤτανε κείνη.

ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΚΡΑΥΓΗ!

... Γαλλία, Γαλλία—χαρὰ τῆς Οἰκουμένης, ποῦ ἀσάλευτα καὶ πρᾶα, σὰ λυχνοστάτης, στῆς Εὐρώπης τὲς μπόρες ὀρθὴ μένει, κι' ἄς κυλιέσαι πικρὰ μὲσ' τὰ αἵματά της,

τώρα σ' ἐμᾶς, ποῦ, κνώδαλα, μπροστά της, καὶ σὰ δεμένοι μὲσ' τὸ θεῖον ἀγῶνα, βυθᾶμε μὲσ' τὲς λάσπες, κι' ὡς τὸ γόνα, Ψυχὴ τῶν Γάλλων, ὦ ἔλα μας προστάτης!—

Ἔλα, γιὰτὶ μᾶς ἐπνιξαν οἱ πρῶσοι — κι' ἀκαρτερώμα, πάγκαλο, ἓνα φῶς ἐμᾶς, τοὺς πρᾶους, νὰ ῥθῆ νὰ μᾶς λυτρώσῃ!

Λούσε μας στὴν αὐγὴ! Κι' ἂν εἶν' καὶ κάποιοι, κι' ἄλλος θαμπὰ σοφός, κι' ἄλλος κουφός, — πνίχ' τους, ὄλους, στὸ φῶς καὶ στὴν Ἀγάπη...

1)8)16

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔ

Η ΜΠΑΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΥ ΡΙΝΤΙΓΓ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ

3. —

Ὁ μαῦρος λάκος, μὲ τὸ στόμα ὀρθάνοιχτο
Ἐχασκε γιὰ μιὰ λείαν ἀνθρωπινὴ·
Αἶμ' ἀπ' τὴ διψασμένη αὐλὴ γυρεύανε
Τὰ χόματά του, μὲ τρανὴ φωνή:
Καὶ ξέραμε πῶς κάποιος θὰ κρεμιότανε,
Πριχοῦ ἢ αὐγὴ στὸν οὐρανὸ φανεῖ.

Στὴ φυλακὴ μας μπήκαμε μὲ θάνατο
Καὶ φρίκη ὡς τῆς καρδιάς βαθιὰ τὰ φύλλα:
Ὁ Μπόγιας, μὲ τὸ σάκο του, προσπέρασε,

Στοῦ διαδρομοῦ γλιστρώντις τὴ μαυρίλα:
Καὶ στὸν ἀριθμισμένο ἐκλειστὴ τάφο του
Καθένας μας μὲ κρῶαν ἀνατροχίλα.

**

Τὴ νύχτ' αὐτὴν οἱ διάδρομοι, οἱ παντέρημοι,
Μὲ τρόμου εἶχαν γεμίσει: ὀλοῦθε ἰσκιές·
Στὴ σιδερένια πολιτεία τριγύριζαν
Περπατησιὲς βουβὲς καὶ μυστικὲς·

Κι' ἀγνὸς μὲς' ἀπ' τὰ κάγκελα προβάλλανε
Μορφὲς στὰ παραθύρια, ξωτικές.

Μὰ αὐτὸς κοιμόταν, λὲς κι' ὄνειρευότανε
Σὲ χώρα ἀνθοσπαρμένη φωτεινή·
Κι' οἱ φύλακες ποῦ φύλαγαν τὸν ὕπνο του
Θαμάζαν, πῶς μπορούσε νὰ γενεῖ,
Σ' ἔτσι βαθὺν κανεὶς ὕπνο νὰ κείττειται,
Τόσο κοντὰ στοῦ μπόγια τὸ σκοινί.

Ὅμως σὰν κλαῖνε μάτια ποῦ δὲν κλάψανε.
Ποτὲς ἀκόμα, ὕπνος δὲν τὰ σφαλνᾷ·
Κι' ἔτσι ὅλους μας, — ἀλῆτες, κατεργάρηδες
Κι' ἀθλιούς λωλοὺς — ἢ ἀγρόπνια τυραγνᾷ·
Καὶ στὸ μυαλό μας σὰν τρυπάνι νιώθαμε
Τῆ φρίκην ἑνὸς ξένου νὰ γυρνᾷ.

* *

Ἀλίμονο! δὲν εἶν' ἄλλο φριχτότερο
Παρεῖ ὁ πόνος γιὰ ἓνα κριμα ξένο!
Ἵσα μὲς στίς καρδιές μας τὸ μαχαίρι της
Μᾶς περνοῦσ' ἢ Ἀμαρτία, τὸ πυρωμένο
Καὶ δάκρυα σὰ λυωτὸ μολύβι χύναμε
Γιὰ αἷμα που ἐμεῖς δὲν εἶχαμε χυμένο!

Μιά μιά, μὲ μαλακὰ σαντάλια οἱ φύλακες
Ζυγώνανε τίς πόρτες τίς κλειστές.
Κι' ἀνατριχίλασαν βλέποντας στὸ πάτωμα
Τῶν κελιῶν κάτι ἰσκιὲς γονατιστές,
Καὶ μὲ ἀπορία σὲ προσευχὴ κοιτούσανε
Κεινοὺς ποῦ δὲν προσεύχονταν ποτέ.

Ὀλονυχτίς σὲ προσευχὴ περάσαμε,
Θλιμμένοι γιὰ ἓνα λείψανο, οἱ λωλοί!
Τῆς Νύχτας τὰ φτερά τ' ἀναμαλλιώνικα
Μουάζαν λοφίο στοῦ Χάρου τῆ στολή·
Καὶ τὸ στόμα ἢ Μετάνοια μᾶς φαρμάκωνε
Μ' ἓνα σφουγγάρι ξύδι καὶ χολή.

* *

Ὁ μιτρός κόκκορας, ὁ ἄλιμος κόκκορας
Λαλήσαν πιά, μὰ ποῦ νὰ ξημερώσει!
Κι' ἰσκιὲς ξαράωνανε, καὶ τρόμο ἀπλώνανε,
Μέσα στίς κόχες ποῦχαμε τρυπώσει·
Καὶ τὰ φαντάσματα, τοῦ Ἄδη τὰ πλάσματα,
Εἶχαν χορὸ μὲς στὸ σκοτάδι στρώσει.

Γοργὰ γλιστρούσαν καὶ γοργὰ περνοῦσαν
Σ' ἓνα μαγνίδι καταχνιάς ὄχρῳ·
Σὰ νιὸ φεγγάρι φάνταζε τ' ἀχνάρι
Ποῦ σέβναν σιτὸν ἀνάλαφρο χορὸ,
Καὶ μᾶς κυκλώνει κι' ἢ πομπὴ μᾶς ζώνει
Μὲ βῆμα ρυθμικὸ καὶ παγερό.

Μὲ μορφασμοὺς καὶ φραγκισμοὺς περνοῦσαν
Δαιμονικὰ φαντάσματ' ἄερινά·
Χέρι μὲ χέρι βλέπαμε τ' ἀσκέρι
Σ' ἓνα λωλὸ μπαλέττο νὰ κινᾷ,
Μὲ κύκλους ξωτικούς, σὰν τὸ σιφούνι,
Στὸν ἄμμο ἀπάνω σὰ στριφογυρνᾷ!

Στὰ νύχια ἀκροπατώντας καὶ πηδῶντας,
Σὰ μαριονέτες σέβναν τοὺς χορούς·
Τῆ νύχτα σκίζαν καὶ τ' ἀφτιά γεμίξαν
Μὲ ἄχους ἀπὸ φλογέρες τρομερούς,
Κι' ὄλο φωνάζαν καὶ τραγούδια κράζαν
Στριγγά, γιὰ νὰ ξυπνήσουν τοὺς νεκρούς.

«Ὡ — φώναζαν — ἀπέραντη εἶναι ἢ Πλάση,
Μὰ τὸ κορμί, δεμένο, παραλεῖ!
Τὰ παλιάρια θαρρετὰ τὰ ζάρια
Ρίχνουν, κι' ἀκοῦν τὴν Τύχη νὰ μιλεῖ·
Μὰ δὲν κερδίζει, ὅποιον τὸ Κριμα χιτίζει
Μὲς στίς Ντροπῆς τῆ μυστικιὰν Αὐλή!»

* *

Δὲν ἦταν τοῦτα ἄερινὰ φαντάσματα,
Ποῦ μὲ τραγούδια ἔτσι ἰσρελὰ γλεντούσαν·
Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἀλυσίδες σκλάβωναν,
Καὶ τὰ πόδια τους σίδερα κρατούσαν,
Ἄχ, πάθη τοῦ Χριστοῦ! τοῦτα ἦταν πλάσματα
Φριχτὰ τὴν ὄψη, ἀληθινά, ποῦ ζούσαν.

Κιχλίζοντας τρελὰ στριφογυρίζανε
Σὰν τίς ξωθιὲς στὸ νεραϊδαχορὸ.
Τὶς σκάλες ἀνεβαίναν μὲ τσακίσματα
Ἐκσὶ δυὸ δυὸ κι' ἐδῶ σωρὸ σωρὸ·
Κι' ἄλλες στίην προσευχὴ μᾶς σταματούσανε
Καὶ μὲ γέλιο μᾶς βλέπαν πονηρό.

* *

Τ' ἀγέρι τῆς αὐγῆς τὸ θεῖνο του ἄρχισε,
Μὰ ἀκόμα ἢ Νύχτα κάθεται κι' ὕφαινει
Στὸ γιγαντένιον ἀργαλιό, τὸν πέπλο της
Ν' ἀποτελειώσι· Κι' ἤρθε παγωμένη
Στῆ σκέψη μας ἢ θύμητη, πῶ, σύντομα
Τοῦ Ἡλίου ἢ Δικαιοσύνη μᾶς προσμένει.

Τὸ θερηώδικο ἀγέρι ἀπόξω ἀκούγαμε
Ὀλοῦθε σὰ στοιχεῖο νὰ τριγυρνᾷ;
Ὅμοια μ' ἓναν τρανὸ τροχὸν ἀτσάλινο
Τῆ νιώθαμε τὴν ὥρα νὰ κυλάει·
Ὁ θερηώδικο ἀγέρι! τόσο φταίξαμε,
Ποῦ ἓνα τέτοιο θεοῖο νὰ μᾶς φυλάει;

Στὸ τέλος εἶδα πιά νὰ ζωγραφίζεται
Πάνω στὸν ἄσπρο τοῖχο, θαμπερῆ,
Τὴν τετραγωνισμένη ἰσκιὰ ἀπ' τὰ κάγκελα,

Στήν τρισάντιδη κλίνη μου ἀντικρύ,
Κι' ἔνωσα πιά στὸν κόσμο πὼς κοκκίνισε
Τοῦ Θεοῦ κάπου ἡ μέρα ἢ φοβερή.

* *

Στις ξει ἡ ὄρα τὰ κελλιά σαρώσαμε,
Κι' ὄλοι λουφάζαν πάλι στὶς ἐφτά·
Μὰ ὄλην τὴ φυλακή, θαρροῦσες, γέμιζαν
Κάποιας τρανῆς φτερούγας τὰ βουητά·
Γιατί 'χε μέσα φτάσει ὁ Χάρος ὁ Ἄρχοντας
Κι' ἀρχίνησε τὸ θῦμα νὰ ζητᾷ.

Δὲν πήγαινε καβάλα σ' ἄσπρον ἄτι
Κι' οὔτε πορφύρα ἐφόρει βασιλιά·
Γιὰ τὴν κρεμάλα φτάνει μιὰ σανίδα
Καὶ τρεῖς πῆγες σκοινὶ γιὰ μιὰ θελιά·
Κι' ἔτσι τὴν ντροπερὴ τριχιά κρατῶντας
Μπῆκε γιὰ τὴν κρυφὴ του τὴ δουλιά.

* *

Σὰ στρατοκόποι πού τὴ νύχτα βρέθηκαν
Σὲ φλομωμένο βάλτο πλανημένοι,
Μιὰ προσευχὴ νὰ εἰποῦμε δὲν τολμούσαμε,
Κι' ἔμεν' ἡ ἀνάσα μέσα μας πνιγμένη·
Κάτι ἦταν πεδαμένο μὲς στὰ στήθη μας,
Κι' ἦταν ἡ Ἐλπίδα πού ἦταν πεδαμένη.

Γιατὶ τοῦ Ἀνθρώπου ὁ Νόμος πάει τὸ δρόμο του
καὶ δὲ μεριάζει, οὔτε γνωρίζει χάρη·
Χτυπᾷ τὸ δυνατὸ καὶ τὸν ἀδύνατο,
Κι' ἔχει βαρὺ, θανατικὸ ποδάρι·
Ἄπαισιος πατροκτόνος! Μὲς στὰ νύχια του
Κι' αὐτὸ τὸ δυνατὸ τολμάει νὰ παρῆ!

* *

Τὸ χτύπο τῶν ὀχτῶ ὄλοι καρτερούσαμε·
Κάθε γλώσσ' ἀπὸ δίψα ἦταν πηχτή·
Τὶ ὁ χτύπος τῶν ὀχτῶ εἶν' τῆς Μοῖρας χτύπημα
Γιὰ ὅποιο μαῦρο θνητὸ καταραστῆ,
Καὶ μιὰ θελιάν ἡ Μοῖρα πάντα πρόχειρη
Καὶ γιὰ καλοὺς καὶ γιὰ κακοὺς κρατεῖ.

Τίποτ' ἄλλο δὲν εἶχαμε νὰ κάνουμε·
Τὸ σύνθημα προσμέναμε νάρθει·
Σὰν ἔρημα λιθάρια σὲ ξερότοπο
Καθόμεστε βουβοὶ καὶ θλιβεροί·
Μὰ γοργὰ καὶ βαριά ἡ καρδιά μας χτύπαγε.
Ὅπως τρελὸς σὲ τύμπανο βαρεῖ!

* *

Ξάφνου τριγύρω τὸν ἀέρα τάραξε
Τοῦ ρολογιοῦ ἄνας χτύπος τρανταχτός,
Κι' ἀπὸ τὴ φυλακὴ μας μιᾶς ἀνήμπορης
Ἀπελπισιάς σηκώθη ὁ στεναγμός,

Ὅπως ξυπνᾷ ἀπ' τὸν ὕπνο τὸ βουρκότοπο
Ἐξόριστου λεπροῦ παραδαρμός.

Κι' ὅπως κανένας πράματα φριχτότατα
Μὲς στοῦ ὄνειρου τὸ κρύσταλλο θωρεῖ,
Στὴ μαυρισμένη σκαλωσιά ἀγνανιέψαμε
Τὴν τριχιά πού κρεμόταν γλιστερή,
Καὶ τὴ δέηση ἀγρικῆσαμε πού πνίγηκε
Σὲ μιὰ κραυγὴ θανάτου τρομερῆ.

Κι' ὄλη τὴν ἄγρια ὀδύνη πού ἔτσι ρέκαζε,
Καὶ τοῦ μετανοιωμοῦ τὴ συφορά,
Καὶ τὸν ψυχρὸ καὶ ματωμένον ἰδρωτά,
Κανθὺς δὲν ἔνωσε ὅσο ἐγὼ πικρά·
Γιατὶ ὅποιος μιὰ ζωὴ δὲ ζεῖ μονάχα,
Πεθαίνει πλιότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ.

(Ἀκολουθεῖ)

JEAN MORÉAS

CANTILÉNES

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Τὰκ-τούκ, τὰκ-τούκ, καρφώνει βιαστικὸς
Τὰκ-τούκ, νεκροκρεβάτια ὁ μαραγκός.

«Καλὲ τεχνίτη καὶ μάστορά μου,
Ἄπὸ καρῦδι γι' ἀπὸ ἐλάτι,
Κόψε μεγάλο νεκροκρεβάτι,
Νὰ βάλω μέσα τὸν ἐρωτὰ μου».

Τὰκ-τούκ, τὰκ-τούκ, καρφώνει βιαστικὸς
Τὰκ-τούκ, νεκροκρεβάτια ὁ μαραγκός.

«Νᾶναι στρωμένο κι' ἀπ' ἄσπρα ἀτλάζια
Σὰν τὰ δοντάκια τῆς στ' ὠραῖο στόμα,
Καὶ νᾶχη φιλόγκους μ' ἐκεῖ τὸ χρῶμα
Ποῦχουν τὰ μάτια τῆς τὰ γαλάζια».

Τὰκ-τούκ, τὰκ-τούκ, καρφώνει βιαστικὸς
Τὰκ-τούκ, νεκροκρεβάτια ὁ μαραγκός.

«Κεῖ κάτω, κάτω, κοντὰ στὸ ρέμα
Κάτω ἀπ' τὸν πλάτανο κι' ἀπὸ τὰ βᾶγια,
«Κοῦκου!» σὰν ἔκανε ἡ κουκουβάγια
Ἄλλος τὴ φίλησε, δὲν εἶναι ψέμα».

Τὰκ-κούκ, τὰκ-τούκ καρφώνει βιαστικὸς
Τὰκ-τούκ, νεκροκρεβάτια ὁ μαραγκός.

«Καλὲ τεχνίτη καὶ μάστορά μου,
Ἄπὸ καρῦδι γι' ἀπὸ ἐλάτι,
Κόψε μεγάλο νεκροκρεβάτι
Νὰ βάλω μέσα τὸν ἐρωτὰ μου».

Γ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

“ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ...”

3. —

Εὐτυχῶς τελευταίως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ πρότερον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου, ἐφάνησαν τὰ πρῶτα ἐνθαρρυντικὰ σημεῖα ἀνιδιοτελοῦς ὁμαδικῆς δράσεως («Νέα Ζωή», «Γράμματα», «Δελτίο Ἐκπαιδευτικοῦ ὄμιλου» κτλ.), τὰ ὅποια μᾶς ὑπόσχονται γενναιοτέραν καὶ σοβαρωτέραν δράσιν εἰς τὸ μέλλον. Τὸ γεγονός ἐστὶ ἐν Ἀλεξανδρίᾳ δημοτικιστὰ ἐνωρίτερον καὶ καλλιτέρον ἐδειξαν τὴν ἱκανότητά των πρὸς ὁμαδικὴν δράσιν ἀπαιτοῦσαν πειθαρχημένην ἐργασίαν καὶ αὐτοθυσίαν, ἐξηγεῖται δὲ δὲν εἶνε μονομερεῖς ὀνειροπόλοι καλλιτέχναι ἕως οἱ περισσότεροι τῶν ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ θετικοὶ βιοπαλαισταί, ζῶντες ἐν τῇ μέσῃ διεθνoῦς πρακτικῆς κοινωνίας καὶ ἐπομένως ἱκανοὶ πρὸς πρακτικὰς ἰδέας καὶ θετικὴν πειθαρχημένην διεργανωτικὴν δράσιν. Οἱ ἐν Ἀθήναις προτιμοῦν νὰ χάνουν τὸν καιρὸν τῶν εἰς μικρολόγους ἀντιζητίας καὶ ἀντεγκλήσεις περὶ τοῦ τίς εἶναι ἀνώτερος καλλιτέχνης διδόντες ὑπερβολικὴν καὶ ἐντελῶς παρὰ φύσιν σημασίαν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν τῶν ἰδιότητα, γνήσιον σημεῖον στένης ἀντιλήψεως καὶ στένης ψυχῆς, πτωχῆς εἰς ζωὴν καὶ δημιουργικὴν δράσιν κοινωνίας. Διότι ὅπου λείπουν τὰ μεγάλα φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά, οἰκονομικά, καὶ κοινωνιολογικά προβλήματα ἐκεῖ κατ' ἀνάγκην ὡς μόνη εὐγενῆς ἐνασχόλησις καὶ πνευματικὴ δράσις θεωρεῖται ἡ ποίησις καὶ λογοτεχνία ἐν γένει. Ἡ τοιαύτη ὑπερβολικὴ αὐτοεκτίμησις καὶ οἷησις τῆς ποιητικῆς ἰδίως νεολαίας μᾶς, εἶναι ἀποτέλεσμα ἀλλείψεως σοβαροῦ πολιτισμοῦ, σοβαρῆς μορφώσεως καὶ ἀνατροφῆς ἰδίως δὲ τρομακτικῆς μο. ομεροῦς πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Διότι ἔταν εἰς μίαν κοινωνίαν ὡς μόνου σκοπὸς ἀνωτέρας μορφώσεως, ὡς μόνον πρᾶγμα ἀξίον ἐκτιμῆσεως, θεωρεῖται ἡ ποίησις καὶ ἡ λογοτεχνία, εὐκολώτατα χάνεται ἐκεῖ τὸ μέτρον τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν σοβαρῶν πραγμάτων ἐπειδὴ ἡ τέχνη ὡς ἐντελῶς ὑποκειμενικὸν καὶ ρευστὸν πρᾶγμα, εἶναι ἀνίκανος νὰ θεοδληθῇ εἰς γενικὴν ὑποχρεωτικὴν ἀντικειμενικὴν κριτικὴν καὶ ἐπομένως εὐκολώτατα ἐπιτρέπεται ὑποκειμενικὰς ἀδαπάτας καὶ ὑπερτιμήσεις τῆς ἰδίας καὶ ξένης ἀξίας. Φυσικὰ εἰ δημοτικιστὰ ἔδειξαν εἰς τὸ κίνημά των καθαρῶς ἀκαδημαϊκὴν, γλωσσικὴν καὶ λογοτεχνικὴν χαρακτῆρα μὴ σκεφθέντες νὰ συνδυάσουν αὐτὸ μὲ ὠρισμένην κοινωνικὴν δράσιν, στηριζομένην ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἀγῶνος ὠρισμένης κοινωνικῆς τάξεως ἰδίως τῆς μικροαστικῆς καὶ ἐργατικῆς. Τὸ τοιοῦτον θὰ ὠφέλει πολὺ τὸν ἀγῶνα των διότι θὰ κατέκτων ἀκροατήριον πολυπληθές, παρουσιαζόμενοι ὡς σοβαρὰ κοινωνικὴ δύναμις ἐπὶ χιλιάδων σιδαρῶν φανατικῶν βραχιόνων ἐμπνεόντων φόβον καὶ σεβασμὸν εἰς τοὺς ἀνελικρινεῖς καὶ δημαγωγικοὺς συνήθως

καλοθελητὰς των. Ἐκτὸς τούτου θὰ ἐδοῦθον τοιοῦτοτρόπως ἀμεσώτερον τὸν λαὸν μᾶς, μορφώνοντας αὐτὸν διὰ καταλλήλων βιβλίων, γραμμένων εἰς ἀπλήν γλῶσσαν καὶ σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντά του καὶ τὴν ψυχολογίαν του ἕως μίαν ἡμέραν ἐνωρίτερον χειραφετηθῇ ὁ εὐφυῆς, φιλότιμος καὶ ἀξίος καλλιτέρας τύχης λαὸς μᾶς. Δυστυχῶς εἰ δημοτικιστὰ δὲν θέλουν νὰ εἶναι κοινωνιολόγοι, ἐπιθυμοῦν νὰ μένουν γλωσσολόγοι καὶ λογοτέχναι. Νομίζουσι δὲ μὲ τὰς γλωσσικὰς συζητήσεις μόνον, τὰ ποιήματα καὶ τὰ ρομάντσα δύνανται νὰ φέρουν κοινωνικὰς μεταβολὰς. Δὲν ἐννοοῦν ὅτι τὸ γλωσσικὸν ζήτημα δὲν εἶναι τόσον ἀκαδημαϊκῆς ἐπιστημονικῆς φύσεως, ὅσον κοινωνικῆς καὶ καὶ δὲν θὰ λυθῇ ἐὰν ὁ λαὸς δὲν κατηχηθῇ εἰς ὠρισμένας κοινωνικὰς ἰδέας ἀφρήκτως συνδεεμένως μὲ τὸ γλωσσικὸν καθεστῶς· πρὸς τοῦτο δὲ ἔχει ἀνάγκην ἔχι τόσον ποιημάτων, ὅσον ὠρισμένων κοινωνικοφιλοσοφικῶν διδαγμάτων καὶ συνάμα πνευματικῆς τροφῆς ἀναλόγου μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς βιοπάλης του, καὶ τὴν ψυχικὴν του κατάστασιν. (Ἐφημερίδα λ. γ. πρακτικὰ περιοδικά, ὠφέλιμα βιβλία διαφόρων θετικῶν γνώσεων ἰδίως κοινωνιολογικῶν κτλ.). Βεβαίως τὴν κοινωνικὴν αὐτὴν δράσιν δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν κάμῃ κάθε δημοτικιστῆς, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι πολλοὶ ἔχουν πραγματικὴν κλίσιν καὶ ἰδιοφυίαν εἰς ἄλλους κλάδους πνευματικῆς δράσεως ὅπου καὶ πρέπει βέβαια νὰ περιορισθῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι μὲ εὐγὴν τῶν τὴν καλὴν θέλησιν καὶ τὴν θεωρητικὴν ἐπιδοκιμασίαν δὲν αἰσθάνονται τὸν ἐαυτὸν τῶν ἱκανὸν πρὸς πρακτικὴν κοινωνικὴν διοργανωτικὴν ἐργασίαν. Ἄλλ' εἰς ἐν τόσον μέγα στρατόπεδον θὰ εὐρεθῶν κατ' ἀνάγκην καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ αἰσθανόμενα ἀκριβῶς κλίσιν πρὸς παρομοίαν κοινωνικὴν δράσιν καὶ ἐὰν δὲν τὸ ἐπροζῶν μέχρι τοῦδε τὸ τοιοῦτον προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἔθεώρουσι τοιαύτην ἐργασίαν ἀναγκασίαν καὶ εὐγενῆ. Ὑπνωτισμένοι καὶ αὐτοὶ καὶ παρασυρόμενοι ἀπὸ τὰς κυριαρχούσας ἀριστοκρατικὰς αἰσθητικὰς καὶ ἀντικοινωνικὰς ἰδέας καὶ τάσεις. Μὲ νέαν ἑμὸς προπαγάνδα καὶ τὴν κυριαρχίαν νέων θετικῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν θὰ ἀποτινάξουν τὰς προλήψεις των καὶ θὰ εὔρουν τὸ πραγματικὸν στοιχεῖον των, προσφέροντες τοιοῦτοτρόπως ἀνυπολόγιστον ὠφέλειαν καὶ εἰς τὸν λαὸν μᾶς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν μᾶς καὶ εἰς αὐτὸ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα.

Πάντως ἐν μέρος τῶν δημοτικιστῶν, ὡς ἐκ τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, μαιριῶς θὰ ἀφιέρωσιν τὸν ἐκυτόν του εἰς ἀμεσον ἐνεργὸν κοινωνικὴν δράσιν, ἕως ἡδὴ ἔχουμεν ἀρκετὰ παραδείγματα καὶ θὰ ἔχωμεν σὸν τῷ χρόνῳ διαρκῶς περισσότερα. Ὁ δημοτικισμὸς μὲ τὴν νέαν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν ἀναγκαστικῶς θὰ χάνει τὴν μέχρι τοῦδε καθαρῶς λογοτεχνικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν μορφήν του καὶ θὰ γίνεταί θετικώτερος, ἐπιστημονικώτερος καὶ κοινωνιολογικώτερος.

Χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀντικειμενικῆς ἀληθείας ὀφεί-

λομεν να δημολογήσωμεν ότι υπάρχουν μερικοί λόγοι, εάν όχι έντελως δικαιολογούντες, τουλάχιστον εξηγούντες, την μέχρι τούδε απομάκρυνσιν των δημοτικιστών μας από εϊανδήποτε ομαδικήν λαϊκήν δράσιν. Πρώτων κάθε επαναστατικόν κίνημα κατ' ανάγκην αρχίζει με ακαδημαϊκὰς συζητήσεις και περιορίζεται επί έν χρονικόν διάστημα εις στενοὺς κύκλους διανοσμιένων, έως ετου επέλθει ο κόρος τῶν λέξεων και λυθοῦν ὀρισμένα θεωρητικὰ ζητήματα, διευκρινίζοντα επί τέλους και τὸν τρόπον τῆς τακτικῆς μιᾶς θετικωτέρας πλέον κοινωνικῆς δράσεως και εφαρμογῆς τῶν θεωρητικῶν ιδεῶν. Καί δεύτερον μέχρι χθὲς ἀκόμη ἡ κοινωνία μας ἦτο τόσο ἐλάχιστον ἀνεπτυγμένη οικονομικῶς, κοινωνικῶς και πνευματικῶς, ὥστε οϊαδήποτε λαϊκή προπαγάνδα και καθόδος πρὸς τὸν λαὸν να φαίνεται ψυχολογικῶς πολὺ δύσκολος, εάν όχι έντελως ἀδύνατος, και εις τοὺς γνησιότερους φίλους τῆς προόδου τοῦ λαοῦ μας.

Ἀπό τινος ὁμως τὰ πράγματα ἤλλαξαν έντελως και πᾶσα δικαιολογία εις τὸ εἶξῆς θὰ εἶναι ἀπαράδεκτος και ἀνικανότης θετικῆς δράσεως, διὰ τὸ σύνολον τουλάχιστον τοῦ δημοτικισμοῦ ὡς κόμματος, θὰ εἶναι ἀδικαιολόγητος. Ἡ κοινωνία μας τα τελευταία δέκα ἔτη, ἰδίως μετὰ τοὺς τελευταίους δύο νικηφόρους πολέμους και τὸν διπλασιασμὸν τοῦ κράτους, ἤλλαξε πολὺ ὑφ' ἑλας τὰς ἐπόψεις: Νέα προβλήματα καθημερινῶς ἀναφαίνονται, νέοι ὀρίζοντες διανοίγονται, νέα κοινωνικὰ ζητήματα έντελως ὄριμα ζητοῦν λύσιν και ἱκανοποίησιν. Ἡ οικονομικὴ ἐμπορικὴ, βιομηχανικὴ, ναυτικὴ και πνευματικὴ ἐξέλιξις τοῦ τόπου μας ἤρχισε να κάμνη ἀληθινὰ εἴδηματα. Ἡ κατάκτησις τῆς κοινωνίας μας εις διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις ἡμέραν με τὴν ἡμέραν γίνεται έντονωτέρα, και τὸ ἔδαφος διὰ κοινωνικὴν πάλην, ζωὴν και κίνησιν προσφωρότερον. Πάντες παρατηροῦνται νέα στοιχεῖα μορφωμένα, με νέας ιδέας, νέαν ἠθικὴν και νέον χαρακτήρα, ἱκανὰ και ετοιμα δι' εϊανδήποτε κοινωνικὴν δράσιν. Μία ζύμωσις πρωτοφανῆς διαφαίνεται παντοῦ. Ὅλοι οἱ κλάδοι τῆς ζωῆς ἤρχισαν να προοδεύουν και ένδυναμώνονται και εις πλάτος και εις βάθος. Ἡδη υπάρχουν ὀρισμένα κόμματα, με πραγματικὴν διαφορὰν ἠθικῆς, ἰδανικῶν, νοστροπίας και έν μέρει και συμπερόντων. Ἡδη ἐφάνησαν τὰ πρώτα σοβαρὰ σημεῖα ἐργατικῆς κινήσεως με συστηματικὴν κάπως διοργάνωσιν και δράσιν. Ἡδη ἡ φιλοσοφικὴ μας μόρφωσις και ἡ ἱκανότης μας πρὸς δημιουργικὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν ἤρχισε να δεικνύη τὰ πρώτα σημεῖα ὑπάρξεως και ἡμέραν με τὴν ἡμέραν βεβαίως θὰ γίνεται μεγαλύτερα. Ἐπίσης ἡ ἱκανότης πρὸς ομαδικὴν δράσιν και διοργανωτικὴν ἐργασίαν γίνεται έντονωτέρα. Θαυμάσιον ἀληθῶς ἔδαφος δι' ἕκαστον ἄνθρωπον διψῶντα δράσιν και θετικὴν ἐργασίαν. Ἀκμπρὰ εὐκαιρία διὰ τοὺς δημοτικιστὰς μας να προαχρμόσουν πλέον τὴν μόρφωσιν των και τὸν ένθουσιασμὸν των πρὸς μίαν θετικωτέραν κοινωνικὴν δράσιν. Ἦλθεν επί τέλους

ἡ στιγμή δπως οἱ δημοτικιστὰς συνέλθουν επί ταῦτό, ἀναμετρήσουν τὰς δυνάμεις των, ὀργανωθοῦν εις μίαν μεγαλοπρεπὴ δύναμιν και μεγάλο κοινωνικὸν κόμμα και ένώνοντες τὰς δυνάμεις των, προέβουν εις μίαν γενναίαν ομαδικὴν δράσιν με ἔδραν τὰς Ἀθήνας, δράσιν εις τὴν ἐπίαν ἔλοι να εἶναι ἠθικῶς ὑποχρεωμένοι: να συνεισφέρουν κατὰ δύναμιν τὴν συνδρομὴν των: ὕλικήν, ἠθικὴν και πνευματικὴν. Ἐάν τὸ τοιοῦτον συμβῆ— και θὰ συμβῆ ἀναγκαστικῶς— θὰ ἔη ἡ κοινωνία μας έν μεγαλοπρεπὲς θέαμα, ἕνα στρατὸν πολυἀριθμον φανατικόν, ένωμένον δι' ένὸς κοινού ιδεῶδους και δρώντες έντελως ἀνιδιοτελῶς, χάριν μιᾶς ἰδέας θυσιάζοντος και χρῆμα και πνευματικὴν ἐργασίαν. Τὸ τοιοῦτον θὰ εἶναι ἡ μεγάλη πρᾶγματι ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς και ψυχικῆς μας ἀναγεννήσεως. Καί τελειώνοντες τολμῶμεν να ὑποδείξωμεν μερικὰ συγκεκριμένα σημεῖα τῆς ἐπιθυμητῆς και ἀναγκαίας δράσεως τῶν δημοτικιστῶν, καθ' ἡμᾶς. 1) Καθαρῶς ἐπιστημονικὴ γλωσσικὴ ἐργασία: σύνταξις λεξικου τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης, συγγραφὴ γραμματικῆς και λοιπῶν ὑποδοθητικῶν συγγραμμάτων καθὼς και ἱστορίας τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος, με ἀνάλογον λαογραφικὴν ἐργασίαν πρὸς συστηματικὴν σπουδὴν τῆς ὑποστάσεως τῆς φυλῆς μας. 2) Καθαρῶς κοινωνικὴ ἐργασία. Ἐκδοσις ἡμερησίου πολιτικοῦ φύλλου, καθαρῶς ἰδεολογικοῦ και πραγματικῶς προοδευτικοῦ, τὸ ὁποῖον να θεωροῦν καθήκον τιμῆς να ὑποστηρίξουν οἱ ἀπανταχοῦ τοῦ πανελληνίου δημοτικιστὰς και δι' ὕλικῆς συνδρομῆς και διὰ τῆς πνευματικῆς τῶν συνεργασίας προσπαθοῦντες να καταστήσουν αὐτὸ μοναδικὸν εις τὸ εἶδος του και δι' αὐτοῦ διηκπαιδαγωγῆσουν τὴν κοινωνίαν μας εις τὰς φιλελευθέρους ιδέας και πρὸ πάντων εις τὴν μόρφωσιν σταθερῶν εἰλικρινῶν φρονημάτων επί ἔλων τῶν ζητημάτων τῆς ζωῆς. Παρὰλλήλως με τὴν ἐφημερίδα πρέπει να ἐκδίδεται και έν ἐβδομαδιαῖον λογοτεχνικὸν περιοδικόν, τὸ ὁποῖον να συγκεντρῶνῃ τὴν ἐργασίαν τῶν ποιητῶν και λογοτεχνῶν μας έν γένει, συνάμα δὲ και έν μηνιαῖον ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, επου τὰ εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ στοιχεῖα τοῦ δημοτικισμοῦ, να μᾶς δώσουν τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης εις τὴν ἐπιστήμην, δπως λυθῆ επί τέλους και τὸ δυσκολώτερον αὐτὸ σημεῖον τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος, συνάμα δὲ διευκολυνθῆ και ἡ δημιουργία νέας ζῶντανῆς πρωτοτύπου ἐπιστήμης.

Ἐπίσης εἶναι ἀναγκαιοτάτη ἡ ἐκδοσις εἰδικου περιοδικου διὰ τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν, τελείως προσηρμοσμένου εις τὴν νοστροπίαν και τὰς ψυχικὰς τῆς ἀνάγκας, ἀποφεύγοντος δὲ τὰς ἀκρότητας καὶ ὑπερβολὰς, δπως καλλίτερον ἐξυπηρετήσῃ τὸν σκοπὸν του, και ἀμέσως δείξει τὴν ὑπεροχὴν τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης και δημοτικῆς νοστροπίας ἀπέναντι τοῦ σημερινου σχολαστικοῦ σχολικοῦ καθεστώτος.

Τέλος εἶναι ἀπαραίτητος και ἡ ἐκδοσις μιᾶς βι

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΗΒΙ ΚΘΘ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοχρήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὀδὸς Πραξιτέλη 29 (ἐπάνω πάτωμα)

Συνδρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται σὲ ὅλα τὰ κίосκια καὶ πουλιέται 10 λεπτά τὸ φύλλο.

Ὁλιοθήκης ὠφελίμων γνώσεων, γραμμῆν εἰς ἅπλην γλώσσαν, ὅπως τὴν καταλάβουν καὶ εἰ ὅλις γώτερον ἐγγράμματοι, ἰδίως αἱ κατώτεροι λαϊκαὶ καὶ ἐργατικαὶ τάξεις, αἱ ὅποιοι ἔχουν περισσοτέραν ἀνάγκην αὐτῆς. Ἐννοεῖται τὴν σύντάξιν τῆς βιβλιοθήκης ὅπως καὶ τῶν περιοδικῶν καὶ τῆς ἐφημερίδος θὰ ἐπιβλέπη εἰδικὴ ἐπιτροπὴ, ὅπως ἡ ἑλθ. ἐργασία γίνῃ σύμφωνα μὲ ὄρισμένας γλωσσικὰς, ἐπιστημονικὰς καὶ φιλοσοφο-κοινωνιολογικὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ὅποιας θὰ εἶνε καλὸν νὰ προσαρμόζονται εἰ συγγραφεῖς, ἀποφεύγοντες χάριν τοῦ κοινοῦ καλοῦ ὄρισμένας γλωσσικὰς, φιλοσοφικὰς καὶ κοινωνιολογικὰς ὑπερβολάς, αἱ ὅποιαι τυχὸν νὰ εἶναι κάλλιστα δι' ἀπώτερον μέλλον, σήμερον ὅμως δὲν ἀποτελοῦν ἐπιχειροῦσαν ἀνάγκην καὶ μόνον τροφήν εἰς ἀνωφελεῖς κριτικὰς, σύκοφαντίας καὶ διαβολὰς θὰ δίδουν καὶ ἐπεμένως θὰ ἐμποδίζουσι σημαντικῶς τὸ σπουδαῖον ἔργον τῆς ἀναμορφώσεώς μας. Ἀλλὰ περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς διοργανώσεως καὶ δράσεως τῶν δημοτικιστῶν θὰ ὁμιλήσω εἰς πρώτην εὐκαιρίαν κατ' εὐθεῖαν μαζὶ τῶν.

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

ΛΙΟΥΜΝΙΤΣΩΤΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

(Ἡ ἀρχὴ ἐπὶ προηγούμενο φύλλο)

Γιὰ νὰ μὴν τυχὸν ἀπερήση τώρα κανεῖς, γιατί ξεχωρίζω τὰ Λιουμνιτσωτικὰ ὀνόματα ἀπὸ τὰ νεοελληνικά, ἀφοῦ ἡ Λιουμνίτσα βρίσκεται μέσα στὴν Ἑλλάδα, πρέπει νὰ ξηγήσω ἐδῶ ὅτι ὁ λόγος δὲν εἶναι, ἐπειδὴ τὸ χωριὸ αὐτὸ εἶναι βλάχικο, ἀλλὰ ἄλλος. Νεοελληνες δηλ. ὀνομάζω κείνους ποὺ ἦ εἶναι ἀπὸ αἰῶνες πολλοὺς μ' ἑλληνικὴ συνείδηση καὶ κανένα σημάδι δὲ μᾶς δίνει τὸ μέσο νὰ τοὺς ξεχωρίσουμε ποῦθε ἀκριβῶς προέρχονται, ἀν τυχὸν ἓνα μέρος τους δὲν ἔχει ἑλληνικὴ καταγωγὴ, ἢ ἔχουν ἀπὸ τὸ πάρισμο τῆς Πόλης κ' ἐδῶθε ἐξελληνιστῆ—ἢ καὶ πρὶν ἀκόμη—, ὅπως πολλοὶ Ἀρβανίτες, κ' αἰσθάνονται καὶ σκέφτονται μονάχα ὡς Ρωμοί, χωρὶς νὰ θυμοῦνται τὴν καταγωγὴν τους, εἴτε ἀπὸ συγγενικὴ φυλὴ εἶναι εἴτε ἀπὸ ὀλότελα ξένη καὶ εἴτε ἀπὸ μᾶνα καὶ πατέρα εἴτε μόνον ἀπὸ τῶνα μέρος. Γι' αὐτὸ τοὺς Ἑ-

βραίους λ. χ. ἀκόμη καὶ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἀν καὶ μένουν ἀπὸ ἑκατοντάδες χρόνια ἐξωπέρα, δὲ θὰ τοὺς λογαριάσω γιὰ Νεοελληνες, γιατί ἔχουν ξεχωριστὰ ἔθνικα αἰσθήματα. Ἐπίσης δὲ θὰ λογαριάσω τοὺς Στρέϊτ, Ἐσλιγ, Δέφνερ, Μπέκ, Σχίμφλε κ' ἓνα σωρὸ ἄλλους ξένους νεόφερτους, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ξέχασαν ἀκόμη τὴν πατρίδα τους, οὔτε τοὺς λίγους Ἀρμένηδες καὶ τοὺς πολλοὺς Τούρκους ποὺ βρίσκονται στὸ Κράτος*) εἶναι πολῖτες Ἑλληνες ἔλοι αὐτοί, ἀλλὰ δὲν εἶναι Ἑλληνες ἔπως τοὺς ἐννοῶ καὶ τοὺς ὀρίζω ἐδῶ, δὲν ἔχουν πέρα καὶ πέρα καρδιά καὶ συνείδηση καὶ σκέψη ἑλληνική· δὲν ἔχουν ἀφομοιωθῆ μὲ τοὺς Ρωμοὺς. Μέσα στοὺς Ἀρβανίτες πάλι καὶ στοὺς Βλάχους καὶ στοὺς Σλαυόφωνους τῆς Μακεδονίας πρέπει νὰ ξεχωρίσουμε κείνους ποὺ ἔχουν ζυμωθῆ τόσο μὲ τοὺς Ἑλληνες μαζὶ δανείζοντας καὶ παίρνοντας, ὥστε νὰ ἔχουν τὸν ἴδιο χαρακτήρα πάνου κάτου καὶ τὰ ἴδια αἰσθήματα καὶ συγγενικὸ αἷμα καὶ ἔχουν καὶ κοινὴ ἱστορία, καὶ αὐτοὶ βέβαια θὰ λογαριαστοῦν γιὰ Νεοελληνες, καὶ τοὺς ἄλλους, ποὺ μπορεῖ νάχουν τὸ ἴδιο αἷμα ἢ πολὺ συγγενικὸ, ἀλλὰ δὲ συνταυτίστηκαν ἀκόμη μὲ τοὺς Ρωμοὺς, ἀδιάφορο γιὰ ποιά αἰτία. Καὶ τέτοιοι εἶναι εἰ Λιουμνιτσωτῆς, ποὺ πρέπει νὰ φροντίσουν οἱ ἀρμόδιοι νὰ μὴ γίνουσι καὶ ἐχθροὶ μας, ἀν δὲν ἔγιναν ὡς τώρα. Λοιπὸν τὰ ὀνόματά τους γιὰ τὴν ὥρα, ὡς σχετικὰ, εἶναι χρήσιμα γιὰ τὴν ἔρμηνεία τῶν νεοελληνικῶν, ἀλλὰ νεοελληνικά, σωστά, δὲν εἶναι.**

* Ὅριστε τώρα ποῖα ἀπ' αὐτὰ ἔχω καταγράψει :

Παρανόματα.

(Σημ. Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν λατινικὰ στοιχεῖα τοιοσμένα, τυπώνονται δίχως τόνους).

Adam	Pifo
Batsi	Pipka
Bursi	Papastio
Boinuz	Purits
Bandul	Pressa
Botsko	Pirka
Butsolia	Pitsipar'
Bagni (vɪ)	Pentuss
Bichir	Paikul
Beni	Patsuka
Bichona	Patsiuk

*) Ἐξαιρῶ μερικὰ ὀνόματα Κρητικῶν Μουαμετιάνων, ποὺ μποροῦν νὰ λογαριαστοῦν νεοελληνικά, ποὺ μποροῦσε νὰ τὰ εἶχαν δηλ. καὶ χριστιανοὶ Κρητικοί, γιατί αὐτοὶ οἱ Μουαμετᾶνοι ὄχι μόνον ὁμολῶσσοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὁμῶφυλοι μὲ τοὺς χριστιανούς.

** Γιὰ νὰ προλάβω καὶ ἄλλη ἐνδεχομένη παρατήρηση πάνου στον ὀρισμὸ τῶν Νεοελλήνων ποὺ ἔδωκα, πρέπει νὰ σημειώσω ἀκόμη ὅτι καὶ τὸν Πύλιο Γούση καὶ κάθε ἄλλον ὁμοίῳ του προδότη δὲ θὰ τοὺς ἐξαιρέσω ἀπ' τὴν νεοελληνικὴ οἰκογένεια, γιατί λογαριάζω μόνον τὴν κανονικὴ, τὴ normale, κατάστασή τους, ὄχι τὴν παθιασμένη.

Batantzi	Paika
Berka	Pitsi
Baltzis	Pona
Deliman	Potsa
Dedi	Patla
Dona	Piska
Divi	Pengo
Ditsi	Polo
Desho	Paiolö
Donki	Partalis
Dufta	Ressa
Dudi	Rama
Dimtao	Rota
Etsa	Renti
εpa	Risteolö
Epolö	Suka (o)
Piya	Simit
Fura (o)	Skreka
F'rts	Slona
Gontsi	Siuti
Gafa (o)	Semertzi
Gaguti	Somi
Gotsi	Satsan
Goxi	Skender
Gotsa	Sarat
Guertsek	Sega
Giuptsi	Suska
Gaidun	Suruvitska
Habo	Skroina
Hotza	Sota
Isso	Storlak
Ida	Sloti
Krivizlati	Sarka
Kuli	Sipka
Koli	Tsiparin
Kalits	Tzorta
Kakaran	Tsatso
Karakuza	Tzatzo
Kara	Tsenka
Kafa	Tsipelka
Kima	Trapoli
Kuvats	Tzoga
Kuiruk	Tzuka
Karnat	Tzutza
Katseré	Tsupi
Kraka	Tsebi
Kinka	Tchap
Kiossem	Tsuli
K'ltz	Tsika
K'smét	Tsipa
Kotsan	Tsoti
Kiosse	Tsolak
Kebo	Tabaran
Kuta (o)	Tsivgo

Kritsia	Tipo
Kuzö	Tako
Lale	Tumba
Lola	Tota
Mitrits	Tamban
Murta	Tsoni
Makri	Tsonki
Murtza	Tatsko
Mitza	Tsipkono
Munki	Visha
Montsi	Vrukia
Mechi	Vanok
Mamko	Vanka
Meia	Vitska
Miska	Vlaiko
Mota	Volka
Memez	Vreta
Mussi	Zaro
Neni	Zahor
Natsio	Zrokliä
Paituts	Zloitsi
Peleolö	Yatsa

Κάποιος έχει τὸ παράνομα Marika, ποῦ, ὅπως μούπαν, εἶταν ὄνομα τῆς γιαιγίας του. Χρειαζέται ὅμως καλύτερη ἐξακρίβωση τὸ πρᾶμα. Ἄλλος ἔχει παράνομα Martzo, ποῦ εἶναι κι' αὐτὸ ὄνομα γυναικίως Μερικοί ἔχουν διπλὸ παράνομα: Buda-Lala (ἀπ' τὴ μητέρα κι' ἀπ' τὸν πατέρα, ὅπως μούπαν), Bratka-Manio (ἀπ' τὸν πατέρα κι' ἀπ' τὸν πάππο (?), Smaja (o)—Siuga. Ἐνας λέγεται καὶ Kurt καὶ Luptsi: ἐπειδὴ τούρκιχα Kurt σημαίνει λύκος, τὸ Luptsi εἶναι μετάφρασή του (ελάχ. lup'=λύκος) μετὰ τὴν ὀπιοριστ. κατάληξιν—tsi (Πρβλ. καὶ τὰ δικά μας Κούρτης, Λούπος καὶ Ἀλούπης (ποῦ δὲν μπορεῖ νάναί ἀπὸ Ἀλύπιος). Στὸν κατάλογο τέλος εἶναι μερικά παρανόματα ποῦ τὰ σημείωσα μετὰ κατάληξιν διπλῆ-α καὶ-ο γιὰ τὰ κεῖνα καὶ μετὰ τὴν δοῦ. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ σὲ γυναικίαι ὀνόματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πρόχειρη ἐξέτιση ποῦ ἔκανα, δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω πότε λένε με—α καὶ πότε με—ο. Ἴσως με—ο νὰ σχηματίζου τὴν κλητικὴν, ὅπως γίνεται καὶ στὰ Βουλγάρικα.

Βαφιστικὰ ἀντίκια.

Aino	Prosiö
Bitsi	Petri
Bibo	Petko
Bozino	Peio
Butsi	Pono
Boza	Risti
Dumo	Rizo (στὴν Ὀρσσιανῆ)
Dimo	Stoio
Dio	Tano
Deko	Tantsi

Gono	Tavo
Gogo	Tasso
Gueto	Traio
Giusso	Traiko
Ilko	Toti
Kuzo	Tziko
Lessu	Tutsi
Lazo	Vlaiko
Mitri	Votsi
Manti	Velko
Mitsi	Vani
Nani	Vanko
Piti	

Βαπτιστικά γυναίκια.

Γιάνο	Petro
Γιάνκο	Pano
Dusto	Pai'
Kiro	Paio
Kito	Pundo
Lexandro	Possó
Maro	Stoitsko
Musso	Simo
Mito	Strumo
Mitro	Stano
Mato	Tsano
Matutsko	Tsanko
Mena	Tanko
Nano	Teuno
Nëdo	Vido
Nino	Zlato
Pito	

Αυτά είναι όλα παρανόματα και βαπτιστικά, όσα σημείωσα. Δεν είναι τα βαπτιστικά (που όλα τονίζονται στην παραλήγουσα) αρκετά μουσικά και όμορφα, εξόν από λίγα, τα γυναίκια πρὸ πάντων;

Είπα στην αρχή ότι θὰ περιοριστώ ἐδῶ στὸ νὰ δώσω τοὺς τύπους μόνο τῶν Λιουμνισιώτικων αὐτῶν ὀνομάτων χωρὶς νὰ κυττάξω νὰ λύσω καὶ τὰ ζητήματα ποῦ γεννοῦν. Ἀλλὰ μπορῶ μὲ δυὸ λόγια νὰ πῶ τὴ γενικὴ ἐντύπωση ποῦ δίνουν, ὅτι ὅπως ἡ βλάχικη γλῶσσα, ἔτσι καὶ τὰ ὀνόματα μᾶς δείχνουν τὸ ἀνακάτωμα καὶ τίς φουρτούνες ποῦ παθε ὁ λαὸς ποῦ τάχει: Σλαυικά, Ἑλληνικά, Τούρκικα, Ἀρβανίτικα, ἔλα καμωμένα ἓνα ζυμάρι μὲ τὰ βλάχικα σὲ πολὺ μεγαλύτερο βαθμὸ παρ' ὅτι γίνονται σ' ἑμᾶς. Καὶ εἰδικώτερα μπορῶ νὰ προσθέσω σύντομα ὅτι στὰ παρανόματα πολλὰ εἶναι τὰ τούρκικα: Kara, Kuiruk, Semertzi κτλ., ὅτι ἡ κατάλ.—ολὸ εἶναι τὸ τουρκ.—αἴλου, ὅτι σὲ ἔλα εἶναι μπόλικα τὰ σλαυικά, καὶ ὀνόματα (Risti, Zlato, Zloi-

tsi, Vani,*** Vanko,**** Velko,* Petko κτλ.) καὶ κατάληξες, προπάντων ἡ κατάλ.—κο, καὶ ἔτι, ὅπως βέβαια εἶταν καὶ φυσικὸ νὰ γίνῃ, τὰ σχετικὰ μὲ τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα ταυτίζονται προπάντων μὲ τὰ Ἑπαιρώτικα καὶ τὰ Μακεδονικὰ δικὰ μᾶς· πρὸλ. Tavo, Gogo, Kuzo, Manti, Tasso, Tziko κτλ. μὲ τὰ Θάνας, Γῶγος, Κοῦζος, Μάνθος, Τάσος, Ζήκος (καὶ Τζήκος στὴν Κοζάνη, Δὲς Μπούτουρα).

*Εξόν τὰ ὀνόματα ἔχω σημειωμένες καὶ λίγες τεπωνόμενες τῆς Λιουμνισίας, τοῦτες ὅδῃ: Fintona—Samanta—Vorbi—Vrumlia—Mura—Tsutora—Tularisti—Batan—Ropa boili—Puliana mari.

**

Δὲν πειράζει, νομίζω, ἂν προσθέσω ἐδῶ στὸ τέλος ξεσηκωμένα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τῆς ἁγίας Τριάδας ποῦναι στὸ Λόγγο τῶν Βοσφῶν μερικὰ ὀνόματα ποῦ βρίσκονται γραμμένα στὸν τοῖχο μέσα στὴν ἀριστερὴ καμὰρα τοῦ ἱεροῦ, ἐπειδὴ εἶναι κάμποσα ὄμοια μὲ τὰ Λιουμνισιώτικα. Ἀφίνοντας τὰ πολὺ κοινὰ, ἀντιγράφω τέλλα ἀπαράλλαχτα ὅπως βρίσκονται, γιὰτί, ὅπως εἶναι γραμμένα, δὲν μπορῶ νὰ ξεχωρίσω ποῖα εἶναι τὰ ἐπίθετα καὶ ποῖα τὰ βαπτιστικά. Εἶναι τὰ κλόουθα (τὰ τελευταία γραμμένα μὲ μολύδι καὶ ἔλα μέσα σὲ γραφτὴ κορνίζα): Στοῦάννου ἱερέως (Σημ. δική μου: Οἱ παπάδες, βλέπεις, πρῶτα βλογαῖνε τὰ γένια τους καὶ πρῶτο μνημονεύουν τὸν ἑαυτὸ τους), Μπόντζε Κωνσταντίνου... Σουλτάνας... Σμαράγδας... Πέιου... μαρίας Μποζήγου... Θυμιανῆς Δημητρίου... Μπελλίνας Δημητρίου... Τρίγκου... Μπουσέρας... στόνας... Θεονίτσας Βελίκας Ἀναστασίου... Ζωίτσας... Μπήνας... Δούμου... Νεῖκου Τριάψε... φιλιὰς... Ιωάννου Γάτζιου... Ἰορδάνας... νέδας... Καραμφολιάς πανάγια... μποζιάνας... Γάτζης Μήγνου Μπόικας... Βέτας... Δότζου... Ζαφουρίτσας... Ζλάτας... Δημητρίου Μάννου Μπόικας Θεονίτζας Χρυσάνθης Μίτζου... Μέρφας... Παγῶνας... Βιδεῖκου Τιμιάν... Μασλόνας... σταμένι... Βελίκο..

*** Πρὸλ. Ἰβάν.

****Δὲν πιστεύω νὰ εἶναι τὸ Βάγγος (Βαγγέλης) τὸ δικό μας, ἀλλὰ ἑποκοριστ. τοῦ Vani. Πρὸλ. DuC: «Ἰβαγκὸς pro Ioannes, dixisse Bulgaros observat Nicetas in Alexio lib. I. num. 5».

* Ἐξόν ἂν εἶναι ἀπὸ Βελισσάριος, ὅπου ἀποδίδει τὸ θηλυκὸ τύπο Βελίκου ὁ Μπούτουρας, ἔθμειώνοντας ὅμως δεῖ μορεῖ «νὰ εἶναι καὶ σλαυικῆς προελεύσεως». Τὸ ρωσικὸ ἐπίθετο velkii—aia ὅς σημαίνει μεγάλος (Ekaterina velkaia = ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνα) καὶ χρησιμεύει σὲ διάφορους τίτλους. Ἰσως λοιπὸν ἐπ' αὐτὸ νὰ εἶναι καὶ τόνομα. Πρὸλ. καὶ σ' ἑμᾶς: Μεγάλος, Κυρμεγάλος, Μεγαλιώ (Μπούτ. σελ. 112, 113). Καὶ στὴν καλιὰ Σερβία οἱ τοπάρχες κατὰ τὸ Sigism. Herbersteinium (στοῦ DuC.) Vveliki knesi, id est Magni Duces appellabantur. Καὶ ἐπὶ Ρουμανία (κατὰ τὸν Κλ. Ραγκαβῆ στὴν «Πανδώρα») ὁ Καρατζῆς διώρισε τὸν ποιητὴ Χριστόπουλο δικαστὴ «εἰς ἐν τῶν δικαστηρίων τῶν βελίκων (ἀρχόντων)». Καὶ τώρα ἀκόμη ὑπάρχει ρουμαν. λέξη velit καὶ σημ. μεγάλος.

σοφίας παρήση σσιμήνα χαγίδα... στότσε... γιανούση
μήτα... αγόρος... τσήκου... εξάνου... τρίτκα... σταμού-
λε... σήμε γημανθής... γηράκα... πότερας... μήσικου(?)...
... Περουσίττα .
... κυράτσας... πλοχόρια... μπεγίνας... ταρ-
τίκας (?)»

Και σ' άλλος μέρες:

«..Τζιάνας Γέσιου Τρίπκου Κώνας Μαρίας... Γρού-
δας... Μάσου... Μάρας... Ζλατάν... Σάσου... Ίωθάνας
Δότζιου... Βήδας... Μήνας... Μήνιζε... λιμονιάς... Γώ-
γου... Ζκφιρή... Δόστου... Πρόιτας... Ταραπάν... Τράπκας...
Νέσιας... σφέτας (Σημ. δική μου: Και σέ κάποια εικόνα
μέ χρονολ. 1866: «διά συνδρομής της κυρίας Σφέτας»)..
Σλάβε... Δέσπας... Κριστάς... Πέικας... Μάτας...

Κι έπ' τὸ Νεκροταφείο τῶν Βοδενθῶν: Μαρίκα Βα-
ταντζή — Δημ. Μάσσας — Τάνης Πέτσου — Γεωργ.
Δούμτσας, γεννηθεῖς ἐν Δεμῖρ Ἰσάαρ — Ὡσε μακρῶν
τῆς πατρῆδος Σεβίστιης κεῖται Λάζος Βελγίλου—

Ἰωάννης Τριψιάνης—Θωμάς Χατζή Τάσκου—Λά-
ζαρος Μπίντσε—κτλ. κτλ.

Παῦλο, γιατί δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ κατανήσω παπᾶς
στὸ μνημόνεμα καὶ μάλιστα τόσο φτηνός. Μόνο τε-
λειώνοντας δὲ θέλω νὰ φήσω τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ
παρακαλέσω, ἂν τυχὸν βρίσκονται: ἀνχγῶστες τοῦ
«Νουμά» σὲ βλαχόφωνα, ἀρβανιτόφωνα καὶ σλαυ-
φωνα μέρη ἢ σὲ γειτονικά μ' αὐτά, νὰ μᾶς κάνουν
τὴ χάρη καὶ νὰ μᾶς στείλουν σειρές ὀνομάτων ἔσο
μποροῦν πλουσιώτερες. Ἐθνικὸ ἔργο εἶναι νὰ δουλέ-
ψουμε γιὰ νὰ φανοῦμε κείνοι πού εἴμαστε, ὅχι γιὰ
νὰ σκεπαζόμεστε καὶ νὰ μπυκαρεύομαστε.

18-7-916

I. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σημ. Στὸ προηγούμενο φύλλο, σὴν ἀρχὴ τοῦ ἀρθροῦ,
στύχ. 6, τὸ «συντελεστικὸ» πρέπει νὰ διορθωθῇ σὰ «συντε-
λεστικά».

I. Σ.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΛΑΪ' ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

3

Ἄ Παῦλος ξαναπήγε ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μέρες, στὴν
κατοικία τοῦ Λεοῦ. Κοίταξε μάλιστα νὰ πᾶσι τὴν
ῥα πού θάλειπε, γιατί βαριότανε τὴ λίμα του. Βοήκε
τὴν Ἀλίκη μοναχὴ τῆς στὸ μικρὸ σαλονάκι μὲ τὸ
πιάνο.

— Νὰν τὴ συμπαθάτε τὴ μητέρα. Διορθώνει μὲ
τὴ μοδίστρα στὴν τραπεζαρία ἕνα περσινὸ τῆς φό-
ρεμα...

— Μὴ σᾶ; ἐμποδίζω;

— Ἄ, μπά!.. καθόλου!.. Καθίστε!..

Κάθισε σὲ μιὰ πολτρόνα. Γιὰ λίγη ῥα μείνανε
σιωπηλοί. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο ἀρχινήσανε τυπικά καὶ
ἀδιάφορα γιὰ τὸν καιρὸ, γιὰ τοῦ σπιτιοῦ τὶς δου-
λιές, καὶ ἄλλα τέτια, καὶ ἀμέσως πάλι σιωπή. Καθόν-
τουσαν, ὁ Παῦλος σ' ἕνα ντιβανάκι, ἡ Ἀλίκη στὸ
σκαμνάκι τοῦ πιάνου, βυθισμένοι κ' οἱ δυὸ σὲ σκέ-
ψεις, ποιὸς ξέρει ἂν ἴδιες ἢ ἀλλιώτικες. Ἐπιτέλους
ὁ Παῦλος κάτι εἶπε, ἔτσι στὸ βρόντο, γιὰ νὰ πᾶι
κάτι:

— Παίζετε πιάνο;

— Λίγο.

— Σᾶς ἀρέσει;

— Πολύ.

Καὶ πάλι σιωπή. Τώρα πρώτη ἡ Ἀλίκη ρώτησε;

— ἔχετε ἀνέκδοτα τραγούδια; Ἄ, ξέχισα! Μοῦ-
πατε πὼς ἔχετε.

— Μερικά... Μὰ καὶ ὄλο γράφω...

— Τί εὐτυχῆς πού εἴσαστε;

4.—

— Εὐτυχῆς; Γιατί;

— Γιατί γράφετε τραγούδια...

— Θὰ θέλετε νὰ γράφατε καὶ σεῖς;

— Ποιό, μὰ τὸ ξέρω πὼς δὲ θὰν τὰ κατάφερα...

— Δοκιμάστε... Γιατί δὲ δοκιμάζετε;

— Ἄν εἴταν ἀρκετὴ μόνο ἡ δοκιμὴ!.. εἶπε χα-
μογελώντας.

— Χρειάζεται καὶ ἄλλο;

— Μὰ θαρρῶ...

— Ἄ, ναί! Δίκιο ἔχετε. Χρειάζεται νάχει ὑποφέ-
ρει κανεὶς... Ἔσεῖς...

— Ἐγὼ λέτε νὰ μὴν ὑπόφερα;

— Ἔσεῖς; καὶ χαμογέλασε. Μὰ ἐσεῖς πέρσι μόλις
ἀφίστετε τὸ σκολειό...

— Κι ὅμως!.. Καὶ γέμισε ἀπότομα τὴν κουβέντα
στὴ μουσική. Τόνη ρώτησε ἂν τοῦ ἀρέσει ἡ μουσική,
καὶ ποιὸς μουσικὸς τοῦ εἴτανε περισσότερο ἀγαπημέ-
νος. Τῆς εἶπε πὼς τοῦ ἀρέσει περισσότερο ὁ Chopin,
τὸν αἰστάνεται, μιλάει πολὺ στὴν ψυχὴ του, καὶ μᾶ-
λιστα μὲ τὶς nocturnes του. Ἀυτὴ δὲν ἔπαιζε Cho-
pin. Μόλις τέσσερα χρόνια εἶναι πού ἀρχίνησε πιάνο
μ' αὐτὸ ἀριά καὶ ποῦ. Πέρσι πού τέλιωσε τὰ μαθη-
ματα, μελέτησε κάπως περισσότερο καὶ φέτος τόχει
ἀπόφαση νὰ ρηχτεῖ μὲ τὰ μούτρα. ἔχει καὶ καλὴ
δασκάλα, μὰ καθὼς πρέπει κυρία, ἀπὸ δώ, Ἀθη-
ναία...

— Δὲ φαντάζεστε πόσο καλὴ μὰ καὶ πόσο ἄτυχη
στὴ ζωὴ τῆς... Ἄπὸ καλὸ σπιτί, μὰ κακοπαντρεύ-
τηκε, ὁ ἄντρας τῆς ἀφοῦ τῆς ἔφαγε ὅλη τὴν προῖκα
τῆς, πέθανε ἀπὸ τὴν ἐρίμπελη ζωὴ του καὶ τὴν ἀφίσε

σά συλλογίστηκε πώς τού εΐταν εύκολο νά τήν άποφύγει, ώνει, τίς μέρες πού εΐτανε νά κάνει μάθημα τής Άλίκης νά μὴν πήγαινε αὐτὰς σάτι νά τραβῆ ἢ νά τρώγε καὶ νά φευγε άμέσως.

Ένα βραδάκι χειμωνιάτικο ἡ Άλίκη πρωτοπῆγε στὸ γραφεῖο του. Τοῦ εἶχε πει ἀπὸ τὸ μεσημέρι πὼς θὰ πήγαινε βράδι βράδι νὰν τῆς διαβάσει κάτι τραγούδια του. Τῆς εἶχε διαβάσει πρὸ λίγες μέρες, πού εἶχε ἀργήσει τὸ μεσημέρι ὁ Λερός νάρθει, στὴν τραπεζαρία ἕνα, καὶ τῆς ἄρесе πολὺ. Μάλιστα τοῦ τῆγε πει καὶ ξαναπει τόσες φορὲς ἀπὸ τότε πὼς ξεχωριστὰ ἢ πρώτη στροφή τοῦ τραγουδιοῦ τὴν εἶχε καταμαγέψει, καὶ τὸ βραδάκι ἐκεῖνο πού πρωτομπῆκε στὸ γραφεῖο του, δὲν πῆγε ξαφνικά, μὰ τὸν εἶχε εἰδοποιήσει ἀπὸ τὸ μεσημέρι μπροστὰ στοὺς γονιούς τῆς καὶ τὴν περίμενε.

Κάθισε σ' ἕνα μακρὸν ντιβάνι, ὁ Παῦλος πῆρε θέση μπρὸς στὸ ἀγαπημένο του τραπέζι, ἄνοιξε ἕνα συρτάρι, ἔβγαλε ἕνα χαρτί, τὸ ξεδίπλωσε καὶ ἀρχίνησε νὰν τῆς τὸ ἀπαγγέλει.

Ἡ Άλίκη τὸν ἄκουγε προσεχτικά. Λέξη δὲν τῆς ἔφευγε. Ἐδειχνε πὼς τὰ αἰστανότανε βαθιὰ ὅσα ἄκουγε. Καὶ μιὰ στιγμή πού ὁ Παῦλος σήκωσε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ χρομόγραφο καὶ τάρρηξε πάνου τῆς, νόμισε πὼς ἀντίκριξε τὴν ἴδια τὴ Μούσα. Ἐτσι ὅπως εἶτανε ἀκουμπισμένη στὸ μαξιλαράκι τὸ γωνιακὸ τοῦ ντιβανιοῦ, μὲ τὸ ὀλόξανθο κεφαλάκι γυρμένο λίγο δεξιά καὶ στηριγμένο στὸ κρινοδόχτυλο χέρι, μὲ τὰ γαλανὰ τῆς μάτια πού ταξιδεύανε σὲ χώρες ἀπόκοσμες, καὶ μὲ τὸ λίγο φῶς πού θαμποφώτιζε μυστηριακὰ ὅλη αὐτὴ τὴ θεῖα σιλονέτα, ἔτσι, σ' αὐτὴ τὴ στάση πού εἶτανε ἡ Άλίκη, φάνταζε περισσότερο σὰ ζωγραφία παρὰ σὰν πραγματικότητα. Ὁ Παῦλος καταμαγεύτηκε. Ἄφισε τὸ διάβασμα καὶ τὴν κοίταξε. Λίγο λίγο ἀφαιρέθηκε καὶ αὐτός. Σὲ χώρες καὶ αὐτὸς ἀπόκοσμες ταξίδευε, κόσμους ἔπλαθε, ὄνειροδερόντανε στὰ ξύπνια του. Καὶ μόνο ξύπνησε σὰν ἡ φωνὴ τῆς Άλίκης, πού εἶχε πάρει καὶ αὐτὴ τὸνο μυστηριώδικο, τοῦ κελάδησε:

— Γιατί δὲν ἀπαγγέλνετε πιά; Κι ἀπαγγέλνετε τόσο ὁμορφα!...

Ὁ Παῦλος ἀπάγγειλε ἀκόμα ἕνα ποιῆμα. Τῆς ἄρесе καὶ αὐτό. Σηκώθηκε νὰ φύγει. Τοῦσφιζε γκαρδιακὰ τὸ χέρι.

— Σὰς εὐχαριστῶ. Τίς στιγμὲς πού πέρασα δώ, στὴν ποιητικὴ φωλιά σας, ποτὲ δὲ θὰν τίς ξεχάσω! τοῦ εἶπε.

Ὁ Παῦλος περιορίστηκε σ' ἕνα ξερὸ εὐχαριστῶ ἠθέλε πολλὰ νὰ πει, μὰ πού; Ἡ γλώσσα του δέθηκε πάλι, καθὼς πάντα. Πῶς νὰ νικήσει μιὰ τέτλια συγκίνηση!

Ἄμα ἔφυγε ἡ Άλίκη, πῆγε καὶ κάθισε στὸ ντιβάνι, στὴ θέση πού καθότανε αὐτὴ προτύτερα. Τὴ συλλογίζτανε. Τῆς ἔλεγε χίλια δυὸ λόγια πού καὶ αὐτὸς καλὰ καλὰ δὲν ἤξερε πὼς καὶ γιατί τοῦ ἔρχόντουσαν

ἔτσι ξαφνικά στὰ χεῖλια του. Κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι του τὸ ξερβι πάνου στὸ ντιβάνι, ἔτσι ἀφαιρεμένος καθὼς εἶτανε, ἔπιασε κάτι χαρτάκι.

— Μπα! Δικὰ τῆς εἶναι... Ὅταν τῆς πέρασε ἀπὸ τὴν τσέπη τῆς ποδιάς τῆς! συλλογίστηκε καὶ τᾶφερε κοντὰ στὰ μάτια του. Ἐἴντουσαν ἔγγραμματα. Δυὸ γράμματα τῆς Άλίκης, τὸ σωστότερο, δυὸ σκέδια γιὰ γράμματα. Τὰ διάβασε. Τῶνα εἶχε πάνου πάνου μερομηνία περασιμένη, ἑφτά μερῶν, καὶ ἔλεγε: «Πιστεύεις πὼς παλεύω μὲ τὸν ἑαυτό μου καὶ προσπαθῶ νὰ πνίξω τὴν ἀγάπη μου. Δὲν εἶναι ἀλήθεια. Δὲν ἀγαπῶ πιά κανένα, κανένα. Κάποτε εἶμαι εὐχαριστημένη γιὰ τὴν ἀδιαφορία μου. Κάποτε ὅμως ποθῶ νάγαπήσω, νὰ αἰστανθῶ τὴν ἀνέκφραστη ἐκεῖνη εὐτυχία καὶ πάλι. Ἄν ἡ ἀγάπη ξανάρθει σ' ἐμένα, θὰ τὴν μᾶφισω ἐλεύθερη, χωρὶς δεσμά, χωρὶς ἐμπόδιο. Γιατί νὰ ταράξω μάταια τὸ δρόμο τῆς; Μὰ θὰ ξανάρθει;...» Τὸ ἄλλο ἔγραφε: «Τὴ ζωὴ δὲν τὴ φαντάζομαι ἀτέλιωτη. Ὅχι. Σὲ ὅλα, σὲ ὅλα, ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου ἀκόμη χρόνια τὸ βλέπω τὸ τέλος καθαρά. Ἐτσι τὸ βλέπω καὶ στὴν ἀγάπη σου. Μὴ λυπάσαι ὅμως. Ἡ αἰωνιότητα δὲ βρίσκεται στὴ διάρκεια, βρίσκεται στὴν ἔνταση, στὴ δύναμη. Ὁραῖο τὸ τραγούδι σου. Μὰ ἡ πρώτη στροφή θὰ μείνει ἡ χωριστὰ ἀγαπημένη μου. Αὐτὴ γιὰ μένα εἶναι κάτι τέλειο. Ἀλήθεια».

— Κάτιον ἀγαπάει λοιπὸν ἡ Άλίκη. Ἄχει καὶ ἄλλη λογαφία μαζί του. Κρίμα! Καὶ λυπήθηκα πολὺ. Οὔτε αὐτὸς καλὰ καλὰ δὲν τᾶξερε γιατί λυπήθηκα.

5

Τὰ γράμματα αὐτὰ δὲν ἔπρεπε νὰν τὰ κρατήσει, τᾶβλεπε, καθὼς οὔτε καὶ νὰν τὰ διαβάσει. Μὰ μιὰ καὶ ἔγινε τὸ πρῶτο ἄτροπο, εἶχε χρέος νὰ γλυτώσει μιὰ ὄρ' ἀρχύτερα ἀπὸ τὸ δεύτερο καὶ νὰ γυρίσει τὰ γράμματα. Γιὰ τοῦτο τὴν ἄλλη μέρα πῆγε λίγο χωρίτερα στὴν τραπεζαρία γιὰ τὸ φαή, καὶ μόλις ξειονάχιασε μιὰ στιγμή τὴν Άλίκη, τῆς εἶπε:

— Κάτι χαρτιά σὰς πέρασε χτές βράδι στὸ ντιβάνι τοῦ γραφείου μου...

— Δικὰ μου; ρώτησε ἀδιάφορα.

— Ναι καὶ πάρτε τα!

Καὶ τῆς τᾶδωσε. Ἡ Άλίκη τᾶπίθωσε πάνου σ' ἕνα τραπεζάκι, πού εἶτανε στὴ γωνιά, δίχως νὰ δείξει τὴν παραμικρότερη ταραχὴ.

— Δὲν τὰ διάβασα! τὴ βεβαίωσε.

— Κι ἂν τὰ διαβάζατε... τὸν ρώτησε χαμογελώντας. Σπουδαῖα πράματα, βλέπετε!

Ὁ Παῦλος πῆγαινε νὰν τὰ χάσει. Ἐεσίπωτο κορίτσι δὲ φαινότανε. Τὸ ἔναντιο. Κι ὅμως νὰ μὴν τὸ νοιάζει ἂ διαβάσει τὰ γράμματά τῆς τὰ ἔρωτικά! Τί ἀνάποδα πράματα εἶν' αὐτὰ; Ἡ Άλίκη ἔδειξε πὼς δὲν εἶχε διάθεση νὰ ἔακολουθήσει τὴν κουβέντα πάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μὰ καὶ αὐτὸς δὲν εὗρισκε λόγο νὰ τὴν ἔακολουθήσει, μιὰ καὶ τὴ βεβαίωσε πὼς τὰ γράμματά τῆς δὲν τὰ διάβασε.

χίρα, στους πέντε δρόμους, μ' ένα κοριτσάκι, κι ἀναγκάζεται τώρα νά δίνει μαθήματα πιάνου, μὰ κι ἄλλα μαθήματα, γιατί ἔχει πάρει τὸ δίπλωμά της στὸ Ἀρσάκειο, καὶ ξέρει καὶ Γαλλικὰ καλὰ, κ' ἔτσι δουλεύει μέρα νύχτα γιὰ νὰ ζήσει αὐτὴ καὶ τὸ κοριτσάκι της...

Ὁ Παῦλος τᾶκουσε αὐτὰ μὲ συγκίνηση. Ἡ ἀφήγηση τῆς κόρης ἔγινε μὲ τόση συμπόνια! Εὐγενικὰ κοπέλλα, συλλογίστηκε. Κ' ἔφυγε κάπως ξελαφρωμένος. Νά, πού στὸ ἴδιο σπίτι κάθεται κ' ἕνας ἄνθρωπος πού θὰ μπορεῖ νὰ μιλάει μαζί του!

Ἔστερ ἀπὸ μέρες ἀρκετὲς, ἕνα δειλινὸ πού εἴτανε λίγο κακόκεφος καὶ τὸ πέρασε ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι του, ἄκουσε ἀπὸ τὴν κατοικία τοῦ Λερού νὰ ξεβγαίνουν κίτρι ἀπαλοὶ τόνοι μουσικῆς. Πρόσεξε. Εἴτανε μιὰ nocturne τοῦ Chopin, γνωριμὴ του. Συγκινηθῆκε. Τὸ καμμένο τὸ κορίτσι, συλλογίστηκε, παίξει γιὰ νὰ μ' εὐχαριστήσει.

Τὴν ἄλλη μέρα, γυρίζοντας τὸ μεσημέρι σπίτι, εἶδε τὴν Ἀλίκη στὸ παράθυρο.

— Σὰς εὐχαριστῶ! τῆς εἶπε.

— Γιατί μ' εὐχαριστεῖτε; τὸν ρώτησε χαμογελώντας.

— Παίξατε Chopin χιτς.

— Ὁ, μ' ἀκούσατε;.. Φαντάζομαι τὰ γέλια σας!..

Τὸν γυμνάζουμε ἀρκετὲς μέρες τώρα, μὰ εἶναι τρομαχτικὰ δύσκολος...

— Ὡστόσο παίξατε τόσο καλὰ!..

— Μπᾶ! Δὲ βαριέστε!.. Ἀκόμα... ἀκόμα...

Ὁ Παῦλος αὐτὸ «τὸ ἀκόμα... ἀκόμα» τὸ ἔχτιμισε πολύ. Ἔτσι ὅπως εἴτανε, εἰλικρινῆς κ' εὐκολόπιστος, δὲν ἤθελε καὶ πολλὰ νὰ ἐνθουσιαστεῖ. Τοὺς ἄνθρωπους τοὺς ἔκρινε σύμφωνα μὲ τὴ δική του τὴν ψυχὴ καὶ δυσκολευότανε πολὺ νὰν τὸ πιστέψει πὼς ἕνας ἄνθρωπος ἄλλα μποροῦσε νὰ σκέφτεται κι ἄλλα νὰ λέει. Ἔτσι καὶ τὰ λόγια τῆς Ἀλίκης τὰ πῆρε στὰ σοβαρὰ καὶ καταμίσηκε πού τὴν ἔβλεπε στολισμένη μὲ τὴν ἀρετὴ τῆς μετριοφροσύνης. Ἡ Ἀλίκη εἴταν ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ πού δέχτηκε πρόθυμα τὴν πρόταση πού τοῦκαμε μιὰ μέρα ὁ Λερός νὰ τρῶει μαζί τους τὸ μεσημέρι, πληρώνοντας ὅ,τι θὰ ξόδιαζε στὸ ξενοδοχεῖο γιὰ φαῆ, ἀκόμα καὶ λιγότερα.

— Ξέρεις, τοῦ εἶπε, στὸ σπίτι μας τρῶμε καθαρὰ καὶ χωροφυλακιστικὰ... Τίποτα δὲ μᾶς λείπει!..

Θὰ μποροῦσε ἔτσι νὰ κάθεται πιά ὅλο τὸ πρῶτο σπίτι του καὶ νὰ ἐργάζεται. Καμιά φορὰ κι ὅλο τὸ δειλινὸ, σὰ θᾶγε κέφι, θᾶτρωγε καὶ μέσα σὲ οἰκογένεια, σπιτισίο φαῆ, θὰ κουβέντιαζε συχνότερα καὶ μὲ τὴν Ἀλίκη. Ὅλα λοιπὸν πηγαινανε καλὰ καὶ βλογοῦσε τὴν ὥρα πού ἦρθε ὁ Λερός καὶ κάθισε πλάι του κ' ἔτσι τοῦδωσε ὅ,τι τοῦλειπε, τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ, δίχως τίς εὐθύνες καὶ τὰ βάρη τῆς οἰκογενείας. Ἡ ζωὴ του καὶ ἡ ἐργασία του τώρα τελευταῖα κλοῦσαν ἥσυχι καὶ θελχτικὰ σὰν ὄνειρομένο γυνῆκι.

Ὅταν ἕνα μεσημέρι μείνανε λίγο περισσότερο στὸ τραπέζι, γιατί ἡ κ. Πραξιθέα τοὺς εἶχε φτειάξει καὶ γλύκισμα κι ὁ Λερός τοὺς διηγότανε νόστιμα χωροφυλακιστικὰ ἀνέκδοτα, ὁ Παῦλος ἀνταμώθηκε καὶ μὲ τὴ δασκάλα τῆς Ἀλίκης. Ἡ γυναῖκα εἶχε ῥθεῖ γιὰ τὸ μᾶθημά της, κι ὁ Λερός ἐπέμενε νὰν τὴ φέρει μέσα, στὴν τραπεζαρία, νὰ φάει κι αὐτὴ κανένα κομμάτι χαλβὰ σπιτισίο, θάμα θαμιάτων, ὅπως ἔλεγε, νὰ πιεῖ καὶ κανένα ποτηράκι διαλεχτὴ ρετσίνα.

Ἡ δασκάλα μῆθε κι ὁ Παῦλος ἀναταράχτηκε. Εἴταν ἡ Μαριγούλα, ἡ παιδικιά του φίλη, μὰ πόσο ἀλλαγμένη, ἀγνωρίστη! Ἡ ὁμορφιά της εἶχε φύγει. μιὰ χλωμάδα εἶχεν ἀπλωθεῖ στὸ πρόσωπό της, τὰ στήθεια της εἶχαν κρεμάσει, δυν δόντια μπροστινὰ τῆς λείπανε, καὶ γενικὰ τ' ὅλο της ἔδειχνε γυναῖκα κακοζωισμένη. Τρόμαξε νὰν τὴ γνωρίσει. Μόνο σὰ χαμογέλασε μπαίνοντας μέσα στὴν τραπεζαρία, ἀπὸ κάτω λακκάκια ποῦκανε στὰ μύγουλὰ της, καὶ πού τὰ θυμότανε ἀπὸ παιδί, τὴ γνώρισε...

— Μπρέ, αὐτὴ ναί! συλλογίστηκε. Πόσο χάλασε!..

Ἡ Ἀλίκη ἔτρεξε σιμά της καὶ τὴ φίλησε. Ὁ Λερός, διαχτυκὸς καθὼς πάντα, τῆς πρόσφερε καρέκλα:

— Κάτσε νὰ γευτεῖς τὸ χαλβὰ μας, τὸ χαλβὰ τῆς Πραξιθέας!.. Δὲ θὰ ξαναφάγες τέτιο πράμα στὴ ζωὴ σου!..

Τῆς συστήσανε τὸν Παῦλο.

— Ὁ κ. Παῦλος Κατραμᾶς!..

Ξαφνιαστικὴ τώρα κι αὐτὴ.

— Κατραμᾶς, εἶπατε; Μὰ θαρρῶ!..

— Τί θαρρῶς καὶ ξεθαρρῶς; εἶπε ὁ Παῦλος, κρούοντας σὲ γέλια τὴ συγκίνησή του. Εἶμαι ὁ Παῦλος, ὁ παιδικὸς σου φίλος... Τόσο ἄλλαξα;

— Μεγαλώσατε!..

— Αἶ, μὰ βέβαια! ἀντίστροφε ὁ Λερός. Τὸ ζωντανὸ μεγαλώνουν... Οἱ πέτρες μοναχά!..

Καὶ κάγχασε μὲ τὸ χωρατὸ του. Ἡ Ἀλίκη ζήτησε παρντὸν κι ἀποτραβήχτηκε μὲ τὴ δασκάλα της στὸ σαλονάκι. Ὁ Παῦλος σηκώθηκε νὰ φύγει. ἴσαμε τὸ βράδι ὅλο τὴ Μαριγούλα συλλογιζότανε. Πόσο ἄλλαξέ! Ὁχι μοναχὰ στὴ μορφὴ μὰ καὶ στὸ χαραχτήρα. Σοβαρεύτηκε. Τὰ χρόνια μὰ καὶ οἱ δυστυχίες τῆς ἀλλάξανε τὸ χαραχτήρα. Κι αὐτός, ὁ ἴδιος τάχα νᾶχε μείνει;

Τὸ συλλογίστηκε κι αὐτὸ μὰ δὲ ζήτησε καὶ νὰν τὸ ξεδιαλύνει. Τὰ παιδιάτικα του χρόνια, πού ζωντανέψανε μὲ τὴ Μαριγούλα ἔτσι ξαφνικὰ, ἦρθανε, λές, γιὰ νὰν τοῦ ταραξοῦν τὴν ἡμερία του. Τᾶστρωσε ὅλα κάτω. Τὰ κοίταξε καὶ τὰ ξανακοίταξε ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Καὶ μιὰ λύπη βαθιὰ ἀπλώθηκε στὴν ψυχὴ του, μιὰ βαρυνθυμιὰ πού δὲν ἤξερε πὼς νὰν τὴ δικαιολογήσει. Τᾶποφάσισε νὰ μὴν ξαναδεῖ τὴ Μαριγούλα. Τὸ βρηνκολάσασμα αὐτὸ τῆς παιδιαστικῆς του ἡμέρας τὸν ἐνοχοῦσε καὶ τὸν τρόμαζε. Καὶ ξαλάφρωσε μόνο

Μείνανε λοιπόν ἴσαμ' αὐτοῦ. Τὸ μεσημέρι ὁ Λερός στὸ τραπέζι ἀρχίνησε νὰ τονε σταυρώνει πὼς καιρὸς του εἶτανε πιά νὰ παντρευτεῖ. Ἡ Ἀλίχη ἀλαφροκοκίνησε. Ὁ Παῦλος γελώντας τονε βεβαίωσε πὼς δὲν ἐννοεῖ νὰ παντρευτεῖ ποτέ, ὄχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, παρὰ γιατί δὲ θέλει νάχει ἀγαπημένα πρόσωπα, γυναῖκα καὶ παιδιά, πού νὰ τρέμει νὰ μὴν τοῦ πάθουν τίποτα.

— "Ὅσο μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ στενεύει τὸν κύκλο τῶν ἀγαπημένων του!...

— Κουροφέξαλα εἶν' αὐτά! παρατήρησε ὁ Λερός: "Ἄν ὅλοι σκέφτονταν ἔτσι, θὰ ρημάζε ὁ κασμός!..

— Ποτέ μου, εἶπε ὁ Παῦλος, δὲ φιλοδόξησα νὰ κρατήσω ἐγὼ τὸν κόσμο στὴ ζωῆ... Εἶναι τόσοι ἄλλοι πού τὴν παίρνουν πάνου τους αὐτὴ τὴν ἐπιχείρηση!...

Γυρίσανε σ' ἄλλα ζητήματα τὴν κουβέντα. Σὰν ἔβρουγε, ἡ Ἀλίχη τοῦτε σιγανά:

— Πότε νὰρθῶ νὰ μοῦ ξαναδιαβάσετε πάλι ποιήματά σας;

— "Ὅτα θέλετε, μὰ δὲν ἔχω ἄλλα...

— Δὲν πειράζει! Μοῦ διαβάσετε τὰ ἴδια τὰ χτεσινά... Μοῦ ἄρεσανε τόσο πολὺ! Νὰρθῶ ἀπόψε;

— "Ἄ δὲ βαριέστε!...

Ὁ Παῦλος τᾶκουσε μ' εὐχαρίστηση αὐτό. "Ἔτσι, ἔλιψε, θὰ μάθαινε ἐπιτέλους καὶ γιὰ ποιόνε γραφτήκανε τὰ γράμματα. Βγῆκε ὄξω. Τράβηξε ἴσα στὸν μπαρμπέρη. "Ἔσαξε τὰ μαλλιά του. Μυρωθήκε. Ἀγόρασε καὶ μάτσα μενεξέδες. Γυρίζοντας νορὶς νορὶς σπῖτι τοὺς σκόρπισε πάνου στὸ γραφεῖο του, σὲ βαζάνια καὶ ὄπου ἄλλου. Καὶ τὴν καρτεροῦσε μ' ἀνυπομονησία. Πρῶτη φορὰ ἐνιωθε τέτια ἀνυπομονησία καὶ τέτια ταραχὴ, σὰ νὰ εἶτανε νὰ τὴν πρωτοδεῖ. Περίεργο! Τῷβρισκε περίεργο καὶ αὐτός. Βράδι βράδι ἦρθε κ' ἡ Ἀλίχη, ὄχι ὅπως χτές ὅπως ὅπως, μὲ τὰ ροῦχα τοῦ σπιτιοῦ. Εἶτανε συγγορισμένη μὲ κάπια κοκεταρία. Τὸ παρετήρησε καὶ αὐτός.

— Μὰ πὼς ἔτσι ἀπόψε; συλλογίστηκε.

Ἡ Ἀλίχη δὲν κάθισε ἀμέσως ἀπόψε στὸ ντιβάνι, στὴ χρεσινὴ τῆς θέσης. Γύριζε καὶ ζέταζε τὴν κάμαρα. Τὰ θάμαζε ὅλα. Τῆς εἰκόνας, τ' ἀγαματάκια, τὰ λουλούδια. Πῆρε καὶ δυὸ τρεῖς μενεξέδες ἀπὸ τὸ γραφεῖο του καὶ τοὺς κάρφωσε μὲ καρφίτσα στὸ φόρεμά της, σιμά στὴν καρδιά.

— Σὰς λεηλατῶ τὰ λουλούδια σας! εἶπε χαμογελώντας.

— Δικά σας ὄλα! τῆς ἀποκρίθηκε.

Τὴ ρώτησε ἂ θέλει νὰ τῆς διαβάσει τραγούδια του.

— "Ὅπως θέλετε! τοῦ ἀποκρίθηκε. Μὰ δὲν κουβεντιάζουμε καὶ λίγο;

— Κουβεντιάζουμε!

Καὶ κάθισε στὸ ντιβάνι σιμά, σιμά του. Δίχως νὰν τὸ καταλαβαίνει ἢ αὐτὸς πὼς, τῆς ἔπιασε τὸ χέρι. Δὲν ἀντιστάθηκε. Τῆς τὸ κράτησε κάμποση ὥρα. Κάτι τοὺς κρατοῦσε καὶ τοὺς δυὸ ἄλα-

λους, κάπια συγκίνηση ἀόριστη, κάπιο αἶσθημα πού ἴσως καλὰ καλὰ ἀκόμα καὶ νὰ μὴν εἶχε γεννηθεῖ.

— Θὰ μοῦ πεις κάτι; τὴ ρώτησε, πρῶτη φορὰ μιλώντας της σ' ἐνικό.

— "Ὅ,τι θέλεις! τοῦ ἀποκρίθηκε.

— Μὰ θὰ μοῦ τὸ πεις;

— Ρῶτα με καὶ θὰ σοῦ τὸ πῶ!

— Γιὰ ποιόν τᾶχεις γραμμένα κείμενα τὰ γράμματα;

— Ποιὰ γράμματα;

— Νά, κείμενα πού ξέχασες χτές ἐδῶ, πίνου στὸ ντιβάνι...

— Δὲν τὰ ξέχασα!

— Δὲν τὰ ξέχασες; "Ἄλλο πάλι αὐτό!...

— Τᾶφισα ἐλίτηδες γιὰ νὰν τὰ διαβάσεις! τοῦτε θαρρετά.

— Μὰ σοῦ τῶπα, δὲν τὰ διάβασα!...

— Καὶ θαρρεῖς πὼς σὲ πιστεῖσα ἅμα μοῦ τῶπες;

— Καλά, ἄς εἶναι, πὲς πὼς τὰ διάβασα... Μὰ γιὰ ποιόν τᾶχεις γραμμένα;

— Γιὰ ποιόν; "Ἄν τὸ βρεῖς...

— Ποῦ νὰ ξέρω!...

— Ποῦ νὰ ξέρεις; τότε κρίμα σου!

Καὶ τράβηξε τὸ χέρι της. Ὁ Παῦλος δὲν μπορούσε νὰ νιώσει αὐτὰ τὰ σιβυλλικά της λόγια. Τὴν παρεκάλεσε νὰν τοῦ μιλήσει ἕαστερα. Τῆς τὸ μολόγησε πὼς τὰ γράμματα τὰ διάβασε καὶ πὼς λυπήθηκε.

— Λυπήθηκες; τονε ρώτησε γελαστή. Καὶ γιατί;

Ὁ Παῦλος τῆς ξανάπιασε τὸ χέρι.

— Νά, γιατί δὲ θέλω νάγαπᾶς ἄλλονε...

— Μὰ τὸ εἶδες, τοῦ εἶπε, πὼς τὸ γράφω ρητὰ πὼς δὲν ἀγαπῶ κανένα... Ἀγάπησα ἄλλοτε, σὰν πῆγαινα ἀκόμα σχολειό, μὰ τώρα...

— Μὰ καὶ τώρα κάπιον ἀγαπᾶς ἀφοῦ τοῦ γράφεις τέτια γράμματα...

— Μὰ τὰ γράμματ' αὐτὰ τὰ γράφω γιὰ σένα!... Τῶμαδες καὶ σῆχασε πιά;...

Καὶ τοῦ μολόγησε πὼς ἔτσι γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴν πλήξη της, τονε φαντάζεται πὼς τὴν ἀγαπάει καὶ πὼς αὐτὴ τοῦ ἀντιστέκεται, καὶ πὼς τοῦ γράφει συχνὰ τέτια γράμματα, δυὸ τρία τὴ βδομάδα, ἀπὸ καιρό, μὰ δὲν τοῦ τὰ στέλνει, τὰ ξεσκέζει, καὶ δὲν ξέρει καὶ αὐτὴ πῶς τῆς ἦρθε χτές, ἴσως εἶτανε καὶ τραβηγμένη ἀπὸ τὰ ποιήματα πού τῆς διάβαζε, νὰν τᾶφισε τὰ γράμματ' αὐτὰ πάνου στὸ ντιβάνι, ἐλίτηδες, γιὰ νὰν τὰ δεῖ.

Καὶ τοῦ τᾶλεγε αὐτὰ μ' ἕναν τρόπο φυσικό, ξάθαρα, μὲ μιὰ τέτια εἰλικρίνεια, πού ὁ Παῦλος τραβηγμένος ἀπὸ τὰ λόγια της, μεθησμένος, δνειροπαρμένος ἔφερε τὸ χέρι πού κρατοῦσε ἴσαμε τὰ χεῖλια του καὶ τὸ φίλησε εὐλαβητικά.

Κεῖνο τὸ βράδι ἐνίωσε νὰ χτίζεται μέσα του ἕνας κόσμος καινούριος.

(Ἀκολουθεῖ)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ: «Ο Θεατρίνος τῆς ζωῆς. Αὐτοψυχογραφία τοῦ ποιητῆ καλογορευμένη πρὸς τὴ διαβάσασιν μὲ μεγάλη εὐχαρίστησιν. Μία ἀφιέρωσις τοῦ ἰδιώτη, στὸ ξύμφυλλο, μᾶς κατασπυγνίζουσι. Ὁ Φιλύρας ὁμολογεῖ πῶς ὁ «Νουμάς» «μ' ἔβγαλε στὸ φῶς, κ' αἰσιτάνεται, λέει, σέβας κ' ἀγάπη γι' αὐτό». Παράξενα πράγματα, στ' ἀλήθεια, γιὰ τὸν καιρὸ μας τουλάχιστο. Ἀπόδειξη τρανὴ πῶς ὁ Φιλύρας δὲ θὰ πάει μπροστὰ κοινωνικῶς. Ἄς εἶναι. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἰδιαιτέρα τοῦ «Νουμά». Ἀπὸ τὸ «Θεατρίνο τῆς ζωῆς» ἔξαγκώνουμε δὴ ἓν κομμάτι τοῦ μᾶς ἔκαμε ξεχωριστὴ ἐντύκωσις: «Φασουλῆς λοιπὸν ἐπῆρε τοὺς δρόμους κ' ἐκίνησε τὸ κεφάλι σὰ φασουλῆς» καὶ ἐκινεῖτο καὶ περιεστρέφονταν ἢ φούντα τοῦ φεσιῦ του! Ἄ, τοὺς ἀθλίους! Γιατὶ νὰ τοὺς δῶσι σημασία; Καλύτερα νὰ παίξω τὸ Φασουλῆ! Καλὴ εἰρα νὰ στρι οὐρῆξῃ ἢ φούντα μου, σὸν ἀστεία φοβέρα πού δὲν τὴν πιστεύουν, καλύτερα νὰ γελῶ καὶ νὰ γελίμαι, νὰ γλεντῶ καὶ νὰ γλε τοῦν μαζί μου. Ἡ ζωὴ ἓν ἀδιάκοπο γλέντι καὶ ἐνὸς νὰ βραχνιάζωσι οἱ σύντροφοί μου ἀπ' τὸ τραγοῦδι νὰ σπάζωσι τὰ ποτήρια καὶ νὰ τὰ κάνουν θύλασσα, ἐγὼ ν' ἀνεβαίνω ἐπάνω στὸ τραπέζι καὶ νὰ κινῶ τὴ φούντα μου! Μενύσι! Νὰ ξεχωρίζω τρελλός; Ὅχι! Νέος! Καὶ ὅσοι γέροι μᾶς κάνουν παρέα, ἄς μᾶς ἀδειάσουν τὴ γωνιά! Εἴμαστε νέοι! Καὶ ὅς χαρίζουμε τὴ σοβαρότητα! Χαλάλι σας!»

— Ἐνα ὄμοιο βιβλίον γιὰ ἄλογα καὶ καβαλλάρηδες τύπως τελευταία ἢ Ἄγκυρα. Εἶναι τοῦ ταγματάρχου κ. Γαλιῆ καὶ περιγράφει τὴν Σχολὴν τοῦ Σωμῆ, καὶ τὸ τέλειον ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, πού ἐφαρμόζουσι ἐκεῖ. Ὅρατες εἰκόνες στολίζουν τὸ χρησιμῶ αὐτὸ βιβλίον.

Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὸ ποίημα τοῦ Μορέας πού δημοσιεύοιμε σὲ ἄλλῃ σελίδα εἶναι ἀπὸ τὴς νέας μεταφράσεις τοῦ ποιητῆ Γ. Σημηριώτη, οὐ μὲν μὲ τ' «Ἀνθὴ τοῦ κακοῦ» τοῦ Μπανταλαίρ. θάν

τὴς ἐκδώσει σὲ λίγο ὄχιον τόμο. Ἄν κρίνομε ἀπὸ τὴ σημερινὴ ἐπιτυχημένη μεταφράσιν, τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Σημηριώτη θάναί εἶναι ἓν πολὺ καλὸ βιβλίον.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. Σπ. Μ. Στεῖλ' το καὶ ἂν εἶναι καλὸ θὰ δημοσιευτεῖ.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς — Ἀλεξανδρείας

Μόλις ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ναυπηγείων παραληφθὲν θαλαμηγὸν «ΣΥΡΙΑ» ταχύτητος 15 μιλίων, ἀμυθῆτου πολυτελείας καὶ ἀνέσεως ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (παραλία Τρούμπας) ἑκαστὸν ΣΑΒΒΑΤΟΝ ὥρα 3 μ. μ. κατ' εὐθείαν δι' Ἀλεξάνδρειαν.

Γραμμὴ Πειραιῶς-Θεσσαλονίκης-Καβάλλας

Γραμμὴ Πειραιῶς-Κοκκιάδων

Τὸ μὲ διπλοῦς ἑλικας καὶ μηχανὰς ἀφθόστου ταχύτητος, πολυτελείας καὶ ἀνέσεως θαλαμηγὸν ἀποπλοῖον «ΠΕΡΙΑ» ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παραλία Τρούμπας)

Ἐκαστὴν ΤΕΤΑΡΤΗΝ, ὥραν 10.30 μ. μ. διὰ Σύρον Ἀνδρόν, Κόρθιον καὶ Τήνον.

Ἐκαστὴν ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ, ὥραν 8 μ. μ. κατ' εὐθείαν διὰ Θεσσαλονίκην—Καβάλλας.

Διὰ περαιτέρω πληροφῶριαν ἀπευθυντέον:

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 καὶ εἰς τὰ πρακτορεῖα ταξιδίων κ. κ. Θωμᾶ Κοκκ καὶ Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκιόλμαν καὶ Σ. Σωτηρίου (Πλατεία Συντάγματος) καὶ Ἰωάν Ρέντα (παρὰ τὸν ἠλεκτρικὸν σταθμὸν Ὀμονοίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 44, (ὑπὸ τὸν ἁγίαν Τριάδα).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβαγὸν ὁδὸς Ἀντωνιάδου.

(Ἐκ τοῦ Πρακτορείου)

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γενικὸς Διευθυντὴς ΛΕΩΝΙΔΑΣ Α. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

ΛΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ ταχύπλοον θαλαμηγὸν ὑπερωκεάνειον

ΠΑΤΡΙΣ,,

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς κατ' εὐθείαν διὰ νέαν Ὑόρκην τὴν 24ην Αὐγούστου

Ἐπίσης τὸ θαλαμηγὸν ὑπερωκεάνειον

ἸΩΑΝΝΙΝΑ,,

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς (μέσφ. Καλαμῶν-Πατρῶν) κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 3ην Σεπτεμβρίου

Δι' ἐπιβάτας, εἰσιτήρια καὶ περαιτέρω πληροφῶριαν ἀπευθυντέον:

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 44 (ὑπὸ τὸν ἁγίαν Τριάδα). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νὰ ἀρχαιτωσι θέσεις ἀνάγκη νὰ δηλώσωσι ἐγκαιρῶς εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἐταιρίας καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ὑποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια ὑποστηρίζετε τὴν Ἑλληνικὴν διασ. μεγαλύνετε τὴν Πατρίδα σας.